

Új Élet

218

88/22

A SZOCIALISTA DEMOKRÁCIA ÉS EGYSÉG FRONTJA ORSZÁGOS TANÁCSÁNAK KÉPESLAPJA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Kerek egy hónap maradt még az esztendőből, s ebben a viszonylag rövid időszakban igen fontos feladatokat kell megoldani ahhoz, hogy valamennyi termelőegységben, az egész nemzetgazdaságban hiánytalanul megvalósuljanak az ötéves terv eme harmadik esztendőjének célkitűzései. Az idei terv teljesítésével egyidejűleg, ebben az utolsó hónapban — mint azt a lezajlott dolgozói közgyűléseken is célul tűzték ki minden vállalatban — megfelelően elő kell készíteni a következő esztendőre esedékes tervfeladatok teljesítésének feltételeit. E hátra levő hónapban tehát különösen nagy jelentőségű a termelési folyamat jó megszervezése, a munkaidő és a termelőkapacitások maximális kihasználása, az egyszerű energia- és nyersanyag-gazdálkodás, az új termelőkapacitások, beruházási objektumok üzembe helyezése, a tervezett paraméterek szintjén. A tervfegyelem most az egész termelőtevékenység jó menetének egyik alapvető feltétele, s bár közhelynek tűnhet, mégis le kell írunk: most minden nap, minden óra döntő jelentőségű a IV. negyedévi és az egész évi terv feladatainak teljesítése, az előirányzott fizikai terv és elsősorban az exporttermelési terv hiánytalan megvalósítása szempontjából.

Az eltelt 11 hónap gazdasági tevékenysége meggyőzően tanúsítja, hogy azokban a vállalatokban, termelőegységekben, ahol a munkát alaposan megszervezték, ahol határozottan törekedtek a szervezési és műszaki feltételek biztosítására, ahol a felmerült problémákat operatív módon megoldották — a termelés folyamatosan, ütemesen zajlott és az előirányzatokat nemcsak teljesítették, hanem túl is szárnyalták. Sajnos azonban számos vállalat, termelőegység nem teljesítette maradéktalanul tervfeladatait, egyes vállalatokban és szektorokban komoly lemaradás halmozódott fel. Különösen fontos ágazatokban, mint a bányáipar, az energetika, a gépgyártóipar, jelentős tervadósságot kell törleszteni.

Az egyenlő feltételekkel rendelkező vállalatok és egyes megyék között a termelési eredményekben megmutatkozó különbségek mindegyikéről — mondhatni kizárólag — a munka megszervezésének módjából, a gépek és berendezések különböző szintű felhasználásából adódnak. Éppen ezért — mint arra pártunk főtítkára többször is nyomatékkal felhívta a figyelmet — mindenütt fokozni kell a felelősség szellemét a munkában, a termelésben; a szakemberek hozzáértésének a problémák operatív megoldásában és nem a lemaradásokat és mulasztásokat igazolni hivatott kifogások és magyarázatok keresésében kell kifejezésre jutnia.

Igaz, a termelés kifogástalan megszervezése ma már bonyolult kérdéseket vet fel, magas szakmai felkészültséget, alapos tudást követel meg szakemberektől, vezetőktől, az összes dolgozóktól egyaránt. De minden vállalatban, valamennyi megyében rendelkezünk a megfelelő képzésű és tudású szakembergárdával. Minden azon múlik tehát, hogy milyen a vállalatvezetők, a

A FEJLŐDÉS KULCSA: A MINŐSÉG

szakemberek, a dolgozók hozzáállása, felelősségtudata. Jelentős szerep hárul e hónapban az iparközpontokra és a minisztériumokra is az anyagellátás és a vállalatok közötti kooperáció biztosításában.

S ha az év végi, nagyobb erőfeszítéseket és fokozottabb felelősséget igénylő termelőmunka egyik alapvető célkitűzése a fizikai terv maradéktalan teljesítése mind a megrendelt mennyiség, mind pedig a választék tekintetében, legalább ugyanilyen fontos a minőség biztosítása. Pártunk általános gazdaságpolitikai célkitűzéseivel összhangban, az RKP KB plénumát előkészítő áprilisi tézisek kiemelt fontosságot tulajdonítanak a termékek minőségének, magas műszaki színvonalának. Mint arra pártunk főtítkára rámutatott, a termelés minőségét és hatékonyságát kell tekintenünk a szocialista munkaverseny alapvető kritériumának.

Egyik energetikai berendezéseket gyártó vállalatunk — hogy rendkívül költséges importtól kímélje meg a nemzetgazdaságot — magára vállalta egy nagy komplexitású termék gyártásba vételét. A berendezés előállítása nemcsak a gépcsoport méretei, hanem a mikronpontosságú megmunkálás igényessége okán is rendkívüli feladatnak mutatkozott, s kezdetben nem is ment minden a legjobban: nagy volt a fajlagos fémfogyasztás. Idővel azonban a szakmai hozzáértés és ambíció, a gondosan kidolgozott technológia, a megszerzett tapasztalat megtette a magáét: ma ez a vállalat nemcsak a belföldi piacra, hanem külföldi

megrendelésre is gyártja ezt a nagy komplexitású, magas műszaki színvonalú berendezést. S ami talán ugyanilyen fontos — a termék előállításának gazdasági hatékonysága: a szóban forgó berendezésbe épített minden tonna fém értéke mintegy 800 ezer lejre rúg. Ennyit ér a megmunkált anyag egy olyan kiváló minőségű termékben, amelyet csak igen kevés cég állít elő a világon! És ezek után már az is természetes, hogy a vállalat vezetősége nem panaszkodhat: annyi a külföldi megrendelése, hogy kapacitás híján nem tud minden kérésnek eleget tenni.

Ez a példa — amelyhez hasonló a nemzetgazdaság szinte valamennyi ágazatából idézhetnénk — mindennél jobban rávilágít a termékek versenyképességét, a termelés hatékonyságát alapvetően meghatározó tényező, a minőség fontosságára. Amiből természetszerűen következik, hogy minden munkahelyen, valamennyi termelőegységben kiemelt feladat — s ezt a legfelsőbb pártvezetés mindannyiszor szorgalmazza — a termékek műszaki színvonalának, minőségének szüntelen emelése. Olyan légkört kell tehát teremteni minden vállalatban, minden munkahelyen, amelyben a dolgozók felelősen érzik magukat a kezük alól kikerülő munkadarabok, félkész vagy kész termékek minőségéért, s amelyben a gyár védjegyét viselő termékekre joggal büszke lehet az egész munkaközösség.

Mert sajnos számos ellenkező előjelű példát is idézhetnénk. Nem-

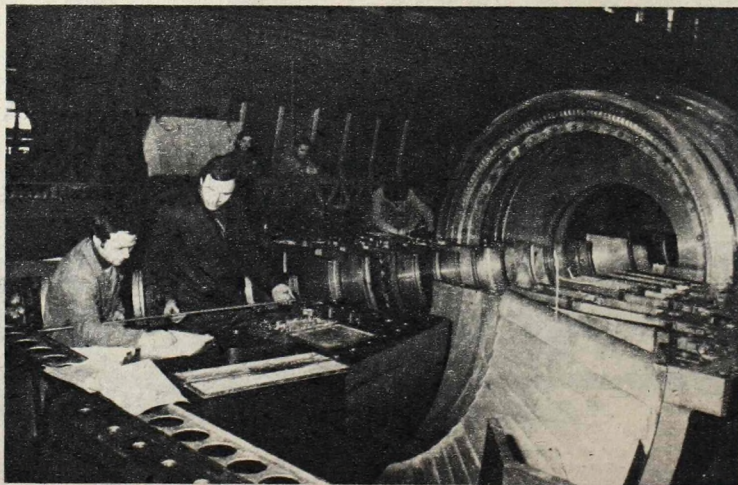
egyszerelőfordul, hogy különböző okok miatt minőségileg nem megfelelő termékeket gyártanak le és értékesítenek, a megrendelők pedig felhasználják azokat további gyártási folyamatokban, s az eredmény: selejtes áru, értékes berendezések idő előtti károsodása vagy meghibásodása és kényszerű leállása, a tervezettnél jóval alacsonyabb teljesítmény. Végso soron a társadalom nagy árat fizet azért, mert a termelés valamelyik láncszemében, egy bizonyos munkahelyen, minőségileg nem megfelelő termékek hasznos értéként fogadtak el.

Lényegbevágóan fontos tehát, hogy minden munkaközösség, minden vállalat- vagy egységvezető jól megértse: nem lehet a termelési terv teljesítéséről, a többi mutató megvalósításáról beszélni a minőség szavatolása nélkül. Előbb vagy utóbb minden, a minőségre keveset adó vállalat a maga bőrén érzi meg igénytelenségét következményeit, amikor termékeit nem tudja értékesíteni, elfogadtatni, s ilyen áron kényszerül rá a minőségi munkára.

Ebben az összefüggésben egyre fontosabb szerep hárul a minőségellenőrzésre. Ha jól meggondoljuk, nem is annyira az ellenőrzésre kell esnie a hangsúlynak, hanem a hibás, selejtes termékek előállításának megelőzésére, a hibaelhárításra. Vagyis: a gyártási folyamat minden láncszemében ki kell szűrni a selejtet, hogy a szalagról csak kifogástalan minőségű termék kerüljön le. A gyakorlat azt bizonyítja ugyanis, hogy ötször kevesebbe kerül a hibák megelőzése, mint azok kijavítása. Sőt, a szakirodalom szerint a termékek hibái 80 százalékban tervezési tévedéseken alapulnak. Éppen ezért a statikus, passzív minőségellenőrzést mindenütt fel kell váltania az aktív minőségbiztosítási rendszernek, amelyet a termelőfolyamat részeként kell felfogni, s amely jelen kell hogy legyen a gyártási folyamat minden láncszemében, kezdve a tervezéstől el egészen a csomagolásig. Ez a rendszer természetesen befektetést is igényel, de nem kétséges, hogy az anyagi befektetés igen hamar és többszörösen megtérül, mert az aktív ellenőrzés végső soron a gyártási költségek csökkentéséhez, a termelőtevékenység hatékonyságának növeléséhez vezet.

Persze — s erre pártunk főtítkára nemegyszer figyelmeztetett — a minőséget nem ellenőrizni kell, hanem biztosítani: mindennapi törődéssel, szüntelen odafigyeléssel és magas fokú egyéni felelősségtudattal. Minden munkaközösségben ki kell alakítani a minőségért felelősséget érző közvéleményt, olyan légkört kell teremteni, amelyben a gyatra, lelketlen és felelőtlen munkát nem tűrik meg és nem nézik el senkinek.

Nem könnyű, nem is egyik napról a másikra megoldható feladat ez. De az intenzív fejlesztés útjára lépett nemzetgazdaságunk előtt nincs más alternatíva mint a termelés minőségi színvonalának szüntelen emelése. Mert a hatékonyság kulcsa a minőség. S csakis a minőségi munka biztosítja az egész ötéves terv célkitűzéseinek sikeres teljesítését.

A fővárosi Nehéziparban a nagy méretek nem zárják ki — ellenkezőleg: megkövetelik! — a pontos, minőségi munkát

A ROMÁN KOMMUNISTA PÁRT IX. KONGRESSZUSA — SORSDÖNTŐ MOMENTUM A JELENKORI ROMÁNIA FEJLŐDÉSÉBEN

*Írta: CONSTANTIN DĂSCĂLESCU,
az RKP KB Politikai Végrehajtó Bizottságának tagja,
a kormány első minisztere*

Népünk rövidesen megünnepli 1918. december 1., ama nap hét évtizedes évfordulóját, amikor a történelmi igazságtétel újabb diadala következett be: megalkult az egységes román nemzeti állam. Ez a momentum aranybetűkkel került be a föld sok évezredes civilizációjának krónikájába, feltárta nemzetünk fejlődésének útját, kiteljesítve az összes románok ama törekvéseit, hogy egyazon ország határain belül egyesülve, egységes, szabad és független államban éljenek.

A haza történetének ez a széles visszhangú eseménye, az egész román nemzet akarátának és cselekvésének ez a példás aktuális egyszerű alkalom arra, hogy teljes megelégedéssel és hazafias büszkeséggel tekintünk vissza a harc és a munka, a fény és a dicsőség útjára, amelyet népünk a Román Kommunista Párt tisztánlátó vezetésével tett meg, kifejezzük forró elismerésünket a pártfőtitkárnak, hangot adjunk a megkülönböztetett tisztelet és mély nagyrabecsülés gondolatainak és érzéseinek, amelyekkel a kommunisták, az összes dolgozók övezik a párt és az ország jeles vezetőjét, Nicolae Ceaușescu elvtársat, a zseniális gondolkodót és politikust, a kortárs világ kiemelkedő személyiségét, aki több mint öt és fél évtizede határtalan hűséggel azonosította magát a párt eszményeivel, a román nemzet legmagasztosabb érdekeivel, hűsi életét és munkásságát a haza szüntelen fejlesztésének és felvirágztatásának, a nemzetközi együttműködés, megértés és béke erősítésének szentelve.

Messzemenő nagyrabecsüléssel és tisztelettel, mélységes hálával elevenítjük fel a párt dicsőséges történetét, harcának kiemelkedő jelentőségű, eposz értékű momentumait a román nép sok évezredes történetében, népünkében, amelynek sohasem volt oly tapasztalt és reményteljes vezetője, mint a Román Kommunista Párt és főtitkára, Nicolae Ceaușescu elvtárs. Pártunk már eleve a román nemzet legelőrehaladottabb és leghatározottabb képviselőjeként, olyan hatalmas politikai erőként jelentkezett, amely képes diadalra vinni a munkásosztály, a nép harcát a nemzeti egység megszilárdításáért és a politikai hatalom kivívásáért, a függetlenségért, a szabadságért és a szuverenitásért, a szocializmus és a kommunizmus hazai felépítéséért.

A forradalmi beteljesüléseknek ebben az időszakban mélyreható jelentőségű esemény volt a párt IX. kongresszusa.

A 23 esztendővel ezelőtt lezajlott IX. kongresszus kiérdemelte nevét mint a nagy forradalmi megújulások kongresszusa, mert mélyreható szemléleti változásokat hozott a szocializmusról vallott koncepcióban, bátran felszámolta az előítéleteket, a szimplista elveket, az ideológiai tabukat, és Nicolae Ceaușescu elvtárs merész, újító, mélyreható tudományos gondolkodásának messzemenő befolyása alatt az óriási minőségi ugrás korszakát avatta fel a gazdasági-társadalmi élet minden területén.

A párt IX. kongresszusa méltán kiérdemli a román nép új útjai feltárójának a minősítését, hiszen egyöntetű akarattal a párt élére választott egy nagy politikust, egy edzett forradalmárt, akit mélyrehatóan foglalkoztat a szocializmus ügye, akit az ország és dolgozó népe iránti határtalan szeretet lelkesít — Nicolae Ceaușescu elvtársat, a párt főtitkárát, Románia elnökét, nemzetünk legerősebb fiát és legnagyobb hőst.

Ez a nemzeti opció egy egész életet szentesített, egy olyan életet, amelyet már szenge fiataloktól kezdve a pártnak, a népnek szenteltek, az illegális nehézségeitől kezdve, amikor a tökéletes kizsákmányolás és a fasizmus elleni hősi csatákban határozottan bizonyították bátorságát, elkötelezettségét, méltóságát a kommunista eszmények szentélyes védelmezésében és terjesztésében. A nemzet választása kifejezésre juttatta a teljes bizalmat, a messzemenő nagyrabecsülést és mély tiszteletet egy ragyogó személyiség, egy lángelű hazafi és tapasztalt kommunista harcos kivétel nélküli bátorságát, elkötelezettségét, méltóságát iránt, aki szívvel-lélekkel ragaszkodik az ősi rőghöz, rettenthetetlen harcosa a nép évszázados szabadság- és igazságtörekvései diadalának, a kommunizmus felépítésének Románia földjén.

Nicolae Ceaușescu elvtárs páratlan szervezőtehetsége, ama rendkívüli képessége, hogy mozgósítsa és lelkesítse a tömegeket, forradalmár harcosi tulajdonságai ragyogóan megnyilatkoztak abban a mozgalmas tevékenységben, amelyet a párt folytatott a hazai szocia-

lista építés átfogó forradalmi folyamatában.

A pártfőtitkár erőteljes egyénisége, bátor, rendkívül eredeti, az új felé mindig nyitott gondolkodásmódja, amely a dialektikus és történelmi materializmus lényegének alapos megértéséből fakad és mélyen gyökerezik országunk realitásaiban, hatalmas politikai, szervezői tapasztalata erőteljesen rányomta bélyegét a IX. pártkongresszusra elfogadott gazdasági-társadalmi fejlesztési programra, amelyet a párt többi kongresszusa és országos konferenciája tovább gyarapított. A román társadalom ebben az időszakban a haladás és a civilizáció újabb, mind magasabb fokaira emelkedett, hosszú és dicsőséges utat tett meg sokoldalú fejlődésében; az elmúlt 23 esztendő a legeseménydúsabb, szocialista vívmányokban leggazdagabb időszakot határozza meg, ez pedig mindörökké ragyogó megalkotójának nevével, a NICOLAE CEAUȘESCU-KORSZAK elnevezést fogja viselni.

Mindaz, ami ez alatt maradt és bátor vívmányként megvalósult, minden nagyszerű, évszázadokra szóló megvalósítás, a munka és az élet új minősége, a független és szuverén hazájukban szabad és sorsuknak uraivá vált dolgozók tudata, a mai és a holnap nemzedékek jövőbe vetett rendíthetetlen bízalma — mindez Románia vezetője, Nicolae Ceaușescu elvtárs zseniális gondolkodásmódjához és titáni munkásságához kapcsolódik. Ebben a dicsőséges korszakban Románia ipari-agrár országgá vált, korszerű, a jelenkori tudomány és technika legújabb vívmányai alapján szervezett iparral, haladása teljében lévő szocialista mezőgazdasággal, erőteljesen fejlődő tudománnyal, oktatással, kultúrával, az egész nép anyagi és szellemi jólétével.

Az 1965 júliusában lezajlott nagy kommunista fórum óriási jelentősége mindenekelőtt abban áll, hogy mélyen szántó tudományossággal elemezte a hazai szocialista építés menetét, a termelőerők és a termelési viszonyok fejlődési stádiumát, újabb utakat és módokat javasolt, felvázolta a cselekvési irányokat, hogy biztosítsa az új társada-

lom építésének állandóan felfelé ívelő vonalát.

A IX. pártkongresszus ugyanakkor egy új szellem, a román társadalom forradalmi átalakításának folyamatával kapcsolatos, mélyreható tudományos szemlélet erőteljes érvényesítését jelentette. A realitások alapos ismerete, ami az anyagi javak alkotóival való közvetlen kapcsolatból fakad, az élet által felvetett nagy problémák teljes tudományos megértése, a szüntelen mozgásban lévő gazdasági-társadalmi jelenségek lényegébe hatolásának ereje — mindez meghatározó jellemvonása pártunk főtitkárnak, s mindez az azóta eltelt években a legmesszebbmenően eredeti szemléletben ötvöződött, amelynek alapján gyökeres, dialektikus változások történtek a romániai szocialista építés stratégiájában.

A IX. kongresszust követően döntő tisztázódás következik be országunk gazdaságfejlesztési stratégiájában. Az iparosítás irányával és tartalmával kapcsolatos korlátozó jellegű dogmák és koncepciók ellen Nicolae Ceaușescu elvtárs a nagy fórum szónoki elmélyéről kijelentette, hogy Románia a 60-as évek közepén olyan szocialista ország volt, amelynek „még sok a tennivalója a fejlődés útján”, le kell gyűrnie az ebből a helyzetből adódó összes következményeket.

Nicolae Ceaușescu elvtárs, a párt főtitkára igényes bírálati szellemben mérve fel az elért haladást és a bekövetkezett lemaradásokat, arra a mélyrehatóan realista következtetésre jutott, hogy csakis a magas gazdaságfejlesztési ütem fenntartása biztosítja a fejlett országokhoz viszonyított szintkülönbségek kiküszöbölését. Ebből fakadt az a koncepció, miszerint a szocializmus építése kitartható erőfeszítéseket igényel az idegen fosztogatás és elnyomás évszázadai során felgyülemlett lemaradás felszámolásáért, hogy fontos szociális problémák megoldása közvetlenül függ a korszerű és erős műszaki-anyagi alap megteremtésétől. E kardinális eszmék alapján nyert megfogalmazást a szocialista társadalomnak a gazdasági fejlődés körülményei közötti építésére vonatkozó, programjellegű koncepció, melynek alapvető célkitűzése a termelőerők gyors ütemű fejlesztése.

Bebizonyította, hogy a korszerű ipar kiépítése a gazdasági növekedés döntő fontosságú összetevője, az ország sokoldalú haladásának sarkköve, a IX. kongresszus sikraszállt népünk saját gazdasági és intellektuális erőfeszítése erőtel-

1918

Hetven éve alakult meg az egységes román nemzeti állam

1988

Hes érvényesítéséért, ami abban jutott kifejezésre, hogy a nemzeti jövedelem tekintélyes részét fordítottuk fejlesztésre, magas — világviszonylatban is a legmagasabbak közé tartozó — felhalmozási rátát érvényesítettünk.

Saját erőfeszítéseink alapján az utóbbi 23 év során példátlan, az egyik ötéves tervtől a másikig mind nagyobb beruházási programokat valósíthattunk meg a gazdasági-társadalmi élet minden szektorában, az ország valamennyi övezetében és településén. Következtes beruházási politika nyomán több ezer nagy ipari objektumot emeltünk, ami lehetővé tette a termelőerők fejlesztését és ésszerű elosztását a haza egész területén. Elsődleges jelleggel törekedtünk a csekélyebb gazdasági színvonalú megyék gyorsabb ütemű fejlesztésére, ugyanakkor biztosítva az összes övezetek és települések termelőpotenciáljának további gyarapodását. Ez a politika képpezte az anyagi alapját az összes honpolgárok gazdasági egyenlősége érvényesülésének, hiszen ez jelenti ténylegesen az igazi jogegyenlőséget a mai szocialista Romániában. Sokatmondó e tekintetben, hogy Nicolae Ceausescu elvtárs kezdeményezésére és közvetlen vezetésével pártunk és államunk gazdaságpolitikájának történetében első ízben átfogó programot fogadtunk el Románia gazdasági-társadalmi élete területi profilú fejlesztésének és korszerűsítésének ügyében. 1968-ban csupán 7 megye gazdasági tevékenysége haladta meg egy lakosra számítva a 40 ezer lejt, jelenleg 38 megyében ugyanez a mutató több mint 80 ezer lejt tesz ki.

A hosszas folyamatként elképzelt román gazdaságfejlesztés a IX. pártkongresszust követő években komplex, sokoldalú folyamatként bontakozott ki, amelynek összességében az ipar szerepének növekedése a többi gazdasági szektor bővülésével és korszerűsödésével kölcsönhatásban valósul meg. Ezekben az években az erőteljes fejlesztés összességében megkülönböztetett figyelmet és kiemelt jelentőséget nyert a korszerű, magas gazdasági hatékonyságú struktúra kialakításának perspektívájában a haladást hordozó ágazatok és alágazatok fejlesztése a gazdasági-társadalmi élet minden területén. Sokatmondó ilyen tekintetben, hogy míg az ország

Korabeli felvétel az 1918. december 1-jei Nagy Nemzeti Gyűlésről

ipari árutermelése 1965 óta csaknem 7-szeresen növekedett, a vegyipar, a gépipar, az elektronika és az elektrotechnika számottevően meghaladta ezt a növekedést.

A IX. pártkongresszust követően minden kongresszus és országos konferencia kiemelkedő fontosságú mozzanatot jelzett a román gazdaság korszerű jellegének hangsúlyozásában, felépítésének tökéletesítésében, a termelési viszonyok, az egész gazdasági-társadalmi tevékenység tökéletesítésében.

A XIII. pártkongresszus után a román gazdaság intenzív fejlesztésének általános szemlélete értelmében — az intenzív fejlesztés a jelenlegi ötéves terv alapvető vonása — az iparosítás minőségileg újabb szakaszba lépett, amelyet az ipari termelési struktúra gyökeres korszerűsítése határoz meg a magas műszaki színvonalú, a nyersanyagokat, az energiaforrásokat és a társadalmi munkát magas fokon hasznosító ágaza-

tok további kiemelt jellegű fejlesztésével, biztosítva az egész gazdaság széles körű műszaki haladását, termékeink magas külpaci versenyképességét.

Ugyanakkor az iparosítási erőfeszítés célja a munkaeszközök korszerűsítése a gazdaságban, biztosítandó a gépesítés, az automatizálás, a kibernetizálás, a robotizálás széles körű kiterjesztését a termelés és a munka szervezésének szüntelen tökéletesítése érdekében. E folyamatok végcélja: számottevően növelni a munka termelékenységét, biztosítani a nyersanyagok és az alapanyagok magas fokú feldolgozását, az energia és a tüzelőanyagok magas fokú hasznosítását, a termékek műszaki és minőségi színvonalának emelkedését, ami létfeltétele a külpaci versenyképességnek.

A jelenlegi ötéves tervidőszakban gazdaságunk a magasabb fokú hatékonyság jegyében minőségi ugrást ér el; ezt a folyamatot pedig erőteljesen ösztönzi a Nicolae Ceausescu elvtárs kez-

deményezésére elfogadott, a munkásönigazgatás, az önálló eszköz- és pénzgazdálkodás eleve épülő új gazdasági mechanizmus.

Évről évre gyorsabb ütemben fejlődve, az ipar a nemzeti jövedelem fő megtermelője lett. A IX. pártkongresszust követő esztendőben kiépített modern és változatos szerkezetű ipar lehetővé tette átfogó és komplex tervek megvalósítását kizárólag hazai technikával és technológiával, ragyogóan bizonyította, hogy iparunk képes megoldani a haza sokoldalú fejlesztésének legnehezebb problémáit, még a világ-gazdasági válság elmélyülésének feltételei között is.

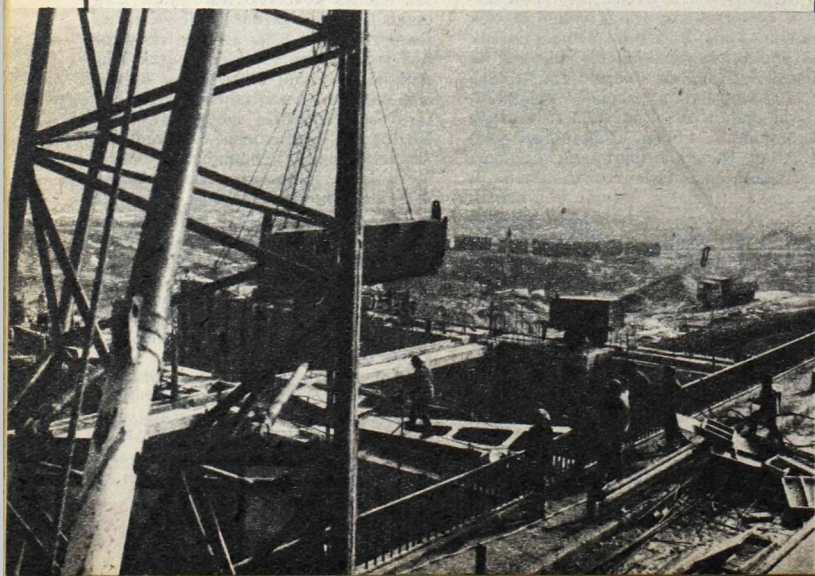
A Nicolae Ceausescu-korszak ragyogó esztendeiben e szocialista érához méltó alkotások születtek: a Duna-Fekete-tenger-csatorna, a bucuresti-i metró, az új városközpont és a Dimbovita komplex szabályozása, a transzfogarasi országút, nagy vízi erőművek a Duna mentén és a fontosabb belvizeken; az ország összes, kiegyensúlyozottan és harmonikus fejlesztett övezeteiben hatalmas ipari fellegvárak épültek ki, a tudomány rangos várai, átfogó öntözőrendszerek, modern szociális-közművesítési és urbanisztikai létesítmények.

A párt, intenzív ütemben folytatva az iparosítást, a IX. kongresszust követő esztendőben nagy figyelmet szentelt a mezőgazdaság fejlesztésének a növényi és állattenyésztési termelés növelésének is. A párt e programjellegű orientációjának megfelelően, Nicolae Ceausescu elvtárs egységes és harmonikus szemléletet dolgozott ki a mezőgazdaság szerepéről egy korszerű, állandóan a jelenkori tudományos-technikai forradalom követelményei jegyében kibontakozó gazdaságban.

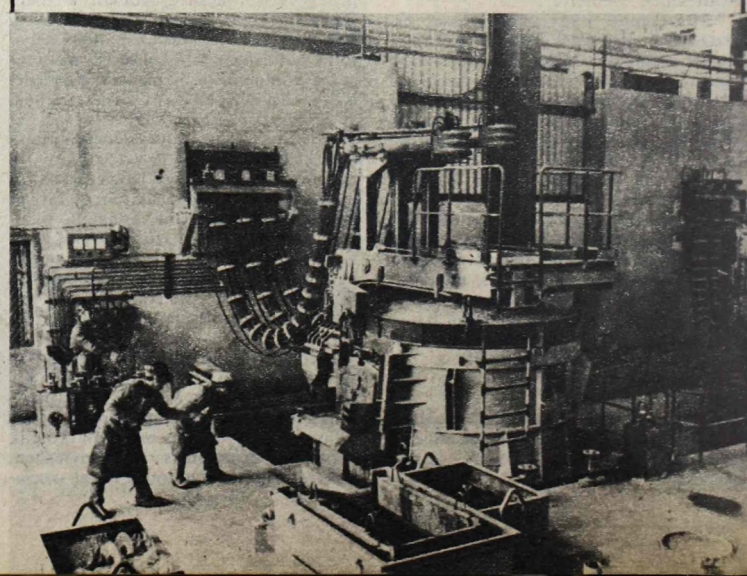
A párt főtárgya az új mezőgazdasági konceptust arra az újító szemléletre alapozta, miszerint a mezőgazdaság alapágazata nemzetgazdaságunknak. Megnyitott az út egy új gazdaságpolitika felé, amelynek keretében a mezőgazdaság korszerűsítése az egységes országos gazdasági-társadalmi fejlesztési terv kiemelt jellegű feladatának rangjára emelkedett.

A IX. pártkongresszust követő években kibontakozó új agrárforrádalom másik pillérét az a határozott orientáció

Az ötéves terv egyik nagy beruházása: az Arges folyó szabályozása

A termelőerők ésszerű területi elosztására irányuló pártpolitika egyik „hajtása”: a Medgidiai Gépgyár (képünkön a vállalat acélöntődéje)

képezi, miszerint a mezőgazdaságot belterjesen fejlesztjük. Ez a lényegében minőségi folyamat felöleli az ágazat haladásának minden anyagi, gazdasági, tudományos és szociális összetevőjét.

Ez a IX. pártkongresszus után bevezetett új agrárpolitika példásan bizonyította realista és újító jellegét, mindekelőt annak folytán, hogy az ország mezőgazdasági termelése állandóan növekszik, ami biztosította a párt célkitűzésének elérését: egy tonna gabona egy lakosra számítva.

A gazdasági és társadalmi élet összes szektorainak gyors ütemű, korszerű fejlesztése alapján gyarapodott és megszállt a szocialista tulajdon, a nemzeti vagyon elérte a mintegy 5000 milliárd lejt, amiből a termelő állóalapok több mint 2500 milliárd lejt tesznek ki, szem-

kenység minden területén; a hazai tudományos kutatás és gyártástervezés, a román tudományos alkotás fokozott hozzájárulását országunk sokoldalú és dinamikus haladásához, az egyetemes megismerés tárházának gyarapításához; a versenyképesség fokozását a technológiai fejlődés és a műszaki haladás csúcsterületein.

Mindezek a megvalósítások tanúsítják a forradalmi gondolkodás újító szellemét, amely mélyen behatolt a társadalmi élet minden területére, a magasabb rendű koncepciót, amelybe Nicolae Ceaușescu elvtárs helyezte a párt szerepét a társadalomban. Mélysegesen újító szellemben, amely a szocialista gondolkodás fejlett hagyományaiból, a szocialista építés jelenlegi szakaszában a munkásosztály iránti nagy fe-

Az 1918-as Egyesülés, amely betetőzte népünk évszázados törekvéseit a nemzeti szabadságra, és amely a kor leghaladóbb társadalmi-politikai erői — ezek között a döntő szerepet a néptömegek töltötték be — harcának gyümölcse volt, igazi határkövet jelentett a modern Románia fejlődésében.

NICOLAE CEAUȘESCU

Az Alba Iulia-i Nagy Nemzeti Gyűlés határozatait hozó küldöttek fogadása București-ben

ben az 1948. évi körülbelül 80 milliárdal. 1987-ben a társadalmi termék mintegy 2100 milliárd lejt volt, a nemzeti jövedelem pedig csaknem 800 milliárd lejt volt, tehát 1965-höz képest 4,6-szeresen, illetve 4,9-szeresen növekedett.

Merőben új viszonyulást szűntek a tudománnyal szemben is a IX. pártkongresszus követően érvényesített gazdasági és társadalmi fejlesztési opciók. A tudományos kutatás és a műszaki haladás következetes előmozdítása szoros kapcsolatban az ország gazdasági-társadalmi fejlesztési programjaival, az oktatással és a termelési követelményekkel, a IX. kongresszus óta megvalósított öt éves tervek, a pártfőtitkár, Nicolae Ceaușescu elvtárs lankadatlan irányításával kidolgozott és valóra váltott következetes politika alapvető vonása lett. Sokatmondóan tükrözi ezt a politikát a 2000-ig terjedő tudományos kutatási, technológiai és műszaki fejlesztési irányelv-program.

A tudományos tevékenység, amelyet messzeszemenő szakavatottsággal és lankadatlan alkotó intenzitással doktor Elena Ceaușescu mérnök akadémikus elvtársnő, a világszerte jól ismert és nagyra becsült ragyogó politikai és tudományos személyiség irányít, igazi termelőerővé vált, új elvekre és szempontokra épül. Ezek közül megemlíthjük a jelenkori tudományos-technikai forradalom legújabb és leghatékonyabb vívmányai hasznosításának növekvő képességét a gazdasági-társadalmi tevé-

lősségből fakad, a párt a társadalom életét központjaként jelentkezik; a politikai vezető erőként ráhároló funkciót pedig a munkaközösségek belsejéből, a dolgozókkal, az egész néppel való állandó együttműködésben valósítja meg.

A párt vezető szerepe a forradalmi munkásdemokrácia szüntelen mélyülését szoros kapcsolatban növekszik. A forradalmi munkásdemokrácia pedig feltételezi, hogy az összes dolgozók új minőségükben, vagyis a nemzeti vagyon megtermelőiként, tulajdonosaiként és haszonélvezőiként cselekvően és közvetlenül részt vállalnak a gazdasági-társadalmi tevékenység vezetéséből.

Nicolae Ceaușescu elvtárs kezdeményezésére intézményesítettük az ahhoz szükséges és a maguk nemében egyedülálló kereteket, hogy az egész nép széleskörűen részt vegyen a gazdasági-társadalmi tevékenységek vezetésének folyamatában, megteremtettünk egy olyan gazdasági-pénzügyi mechanizmust, amely határozottan a munkásnigazgatásra, az önálló gazdálkodásra és az önfinanszírozásra épül.

Gyakorlatilag nincs olyan területe a politikai, gazdasági és társadalmi életnek, ahol a IX. kongresszus újító szellemét ne gyümölcsözőt volna. Meg kell említenünk, hogy az utóbbi 23 év során a korszerű műszaki-anyagi alap megteremtésével kapcsolatos törekvés szorosan ötvöződött a természet legnagyobb terméke, az ember tökéle-

tesítését célzó erőfeszítéssel. Az ország történetében első ízben ezt a folyamatot országos szinten képeltük el és valósítjuk meg, forradalmasítva az összes dolgozók tudatát, alapvető változásokat előidézve életmódjukban, munkájukban és létükben.

Szintén a IX. pártkongresszust követő években a pártfőtitkár folyamatosan elméletileg felfrissíti a szocialista állam koncepcióját. A szocialista állam a társadalom általános és átfogó demokratizálódási folyamatához kell hogy alakítsa funkcióit. A termelési viszonyoknak a termelőerők jellegével való összhangja dialektikus szemlélete fényben kritikai elemzés tárgyát képezte a politikai rendszer struktúrája és funkciói, szabad teret nyitva a tömegek bíráló szelleme érvényesülésének. Ezekben az években úgyszintén kidomborították a nemzet marandóságát és növekvő szerepét a kortárs világban, visszaverve mind az imperialista közmopolitizmust, amely érdekelt az országok határainak és a népek szuverenitásának porrázúzásában, mind pedig a proletár internacionalizmusnak a nemzeti sajátosság tagadása álláspontjáról történő téves, exkluzivista megközelítését.

A IX. kongresszus újabb példátlan perspektívákat nyitott meg pártunk és államunk nemzetközi tevékenysége terén is. A szocialista Románia példás következetességgel szolgálja a népek alapvető érdekeit, törvényes jogai védelmezését és érvényesítését, ami széles körű megbecsülést hozott számára a világ nemzeti sorában.

Szeretném külön hangsúlyozni a Nicolae Ceaușescu elvtárs által kidolgozott függetlenségi és szuverenitási konceptus felbecsülhetetlen elméleti és gyakorlati jelentőségét. Ez a szemlélet ma az államközi kapcsolatoknak, a nemzetközi élet egész létköre alakulásának egyik legszilárdabb pillérévé vált.

Nicolae Ceaușescu elvtárs e nemes perspektívában, csodálatos következetességgel és kiapadhatatlan energiával tevékenykedett mindezekben az években a nemzetközi élet bonyolult problémáinak megoldásáért, azon az alapon, hogy az államközi kapcsolatokban töretlenül tartásuk tiszteltben a teljes jogegyenlőség, a nemzeti függetlenség és szuverenitás, a belügyekbe való be nem avatkozás és a kölcsönös előny elveit, mellőzzék az erőszak használatát és az erőszakkal való fenyegetést, tartásuk tiszteltben mindenki jogát a szabad és önálló fejlődéshez. Eppen ezért Románia nevét ma szerte a világon csodálat-

tal és tisztelettel ejtik ki, ez pedig külpolitikája, ama külpolitika elvszerűségének, kezdeményező szellemének és dinamizmusának tulajdonítható, melynek ihletett zászlóvivője Nicolae Ceaușescu elvtárs.

A IX. pártkongresszus újító és valóban dialektikus szelleme egyre szélesebb dimenziókat kapott az utóbbi két évtizedben lezajlott kongresszusok és országos konferenciák határozataiban, ennek gyümölcse ma impozáns anyagi és szellemi alkotásban, az eszmék gazdag tárházában jelentkezik, ami becsületére válik nem csak pártunknak és népünknek, hanem a nemzetközi kommunista és munkásmozgalomnak is.

A román nép, a IX. pártkongresszustól feltárt verőfényes úton haladva, bizalommal alakítja jövőjét, tudatában van annak, hogy nagyszerű célkitűzések állnak előtte; az egész munka és élet tökéletesítésének, korszerűsítésének, minőségileg magasabb fokra emelésének átfogó folyamatában ezekre összpontosítja minden alkotó erejét. Erre ösztönözik, erre mozgósítanak az áprilisi tézisek, a pártfőtitkár újabb nagy horderejű expozéja a gazdasági-társadalmi tevékenység vezetésének tökéletesítéséről, a párt vezető szerepének erősítéséről. A mozgósító felhívások, amelyeket az ország sokoldalú haladása, a forradalmi folyamat kontinuitása iránti magas fokú felelősség hat át, a kommunisták, az egész nép által megvitatt és elsa-játított tételek erőteljesen ösztönzik a tömegek forradalmi tudatát, az új ember kiváló erényeit, valamennyi dolgozó számára a hazafiság jegyében fogant lelkesítő akcióprogramot képezik.

A kommunisták, az összes dolgozók, szoros egységben a párt körül, és a forradalmár és hazafi Nicolae Ceaușescu elvtárs nagyszerű példáját követve, most, amikor az egységes román nemzeti állam megalakulásának 70. évfordulóját ünnepeljük, minden erőt latba vetnek a párt XIII. kongresszusa és országos konferenciája célkitűzéseinek és határozatainak megvalósításáért, hogy újabb nagyszerű megvalósításokkal gyarapítsuk a román hazát további felemelkedéséért dicsőségben, méltóságban és nagyszerűségben. Ez a legnagyobb megnyilatkozása annak az egyöntetű elkötelezettségnek, hogy töretlenül követjük a IX. pártkongresszustól feltárt merész utat, a Nicolae Ceaușescu-korszak történelmi vívmányainak útját, válaszolunk a haza nagy fia, a szocialista Románia nagy hőse, szeretett párt- és államvezetőnk, Nicolae Ceaușescu elvtárs lelkesítő, ösztönző szavaira és felhívásaira.

A fejlődés erővonalai

A Cluj Megyei Villamos Hálózati Vállalat, ez a láthatatlanul működő nagyüzem, a többi megyében levő társaihoz hasonlóan villamos energiával látja el a nagy- és kisipari vállalatokat, szövetkezeteket, mezőgazdasági egységeket — és persze a lakosságot. Mindennap, minden percben és másodpercben. Csakhogy — minden beinduló üzemmel, a naponta átadott lakások tízeivel-százaival-ezreivel egyidőben — nő a villamosenergia-szükséglet. Tehát: ésszerűen kell elosztani, hogy mindenüvé, idejében és elegendő jusson!

— Elsődleges célunk — mondotta egy beszélgetés során Gabriel Ruga mérnök, a Megyei Villamos Hálózati Vállalat igazgatója — minden szinten a villamos energia ésszerű, takarékos, gazdaságos felhasználása. Éppen ebben a vonatkozásban van üzemünknek fontos szava, hiszen a megfelelő mennyiségű és minőségű energia biztosítása végső soron a termelés, az elosztás és a fogyasztás egyensúlyának függvénye. Ezért ösztönöztük és ösztönözzük a továbbiakban is, hogy a nagyon energiaigényes vagy csökkent hatásfokú technológiákat és berendezéseket hatékonyabbakkal helyettesítsék; iktassák ki az üresjáratokat; használják ki maximálisan a természetes világítást, értékesítsék minden vállalatban egyre jobban a másodlagos, nem konvencionális energiaforrásokat és

lehetőségeket. Az egyik-másik üzemben meghonosított eljárások azt bizonyítják, hogy e tekintetben még nagy tartalékaink vannak. Megyénk egyébként országosan is élen jár a villamos energia ésszerű hasznosításában. Ehhez nem utolsósorban az is hozzájárul, hogy számos nagyfogyasztó — gondolok a Cimpia Turzii-i Fémipari Kombinátra, a turdai Kötő- és Tűzállóanyag-ipari Kombinátra, a deji Celluló- és Papírgyártó Kombinátra és másokra — jelentős mennyiségű villamosenergia-megtakarítást ér el.

Munkatárs: a technika és a tudomány

Nicolae Deac főmérnök-üzemigazgató elfoglalt ember. Az újságíró fogadása nehezen „fér bele” minden napi munkaprogramjába. Érthető, mert munkatársai (s nem utolsósorban a legújabb technika) segítségével folyamatosan figyelemmel kell kísérnie és biztosítani, hogy a villanyáram, az előírt fogyasztási normáknak megfelelően, jusson el mindenüvé. Az üzem energetikai diszpécserszolgálat (egyike a legnagyobbaknak az országban!) nem csupán a berendezések operatív irányítását vezetését végzi, de a számítógép segítségével percnyi pontossággal figyeli a „nagy étvágyú” fogyasztók beilleszkedését vagy be nem illeszkedését az előírt energiakvótába.

A technológiákkal és a műszaki haladással foglalkozó részleg szakmai beszélgetéseknek lehettem fültánúja. A részleg vezetőjének, Petre Ungureanu mérnöknek, telefonon számoltak be — többek között — a számítógépes fogyasztáskövetési rendszer működésének legújabb részleteiről, adatairól Cluj és Bistrita-Násáud megye területéről. Az első lépés ugyanis már megtörtént: számítógépes rendszer segítségével követik nyomon, rendszeres-pontos időközönként, a legfontosabb nagyvállalatok pillanatnyi fogyasztását, hogy ha szükséges, közbelephessenek. Mert ebben sincs pardon! Most van előkészületben a következő lépés, amikor a számítástechnika folyamati irányítótá vá lép elő, még hatékonyabbá téve a termelés-, szállítás- és fogyasztási irányítást és -ellenőrzést. S akkor a napnak mind a huszonnégy órájában az arra illetékesek — közvetlen kapcsolatban az országos energetikai diszpécserszolgálat számítógépes rendszerével — teljes biztonsággal uralják majd a helyzetet, s bármely pillanatban leolvashatják majd egy tévékészülék képernyőjéről, mi történik a villamos hálózat helyi „birodalmában”.

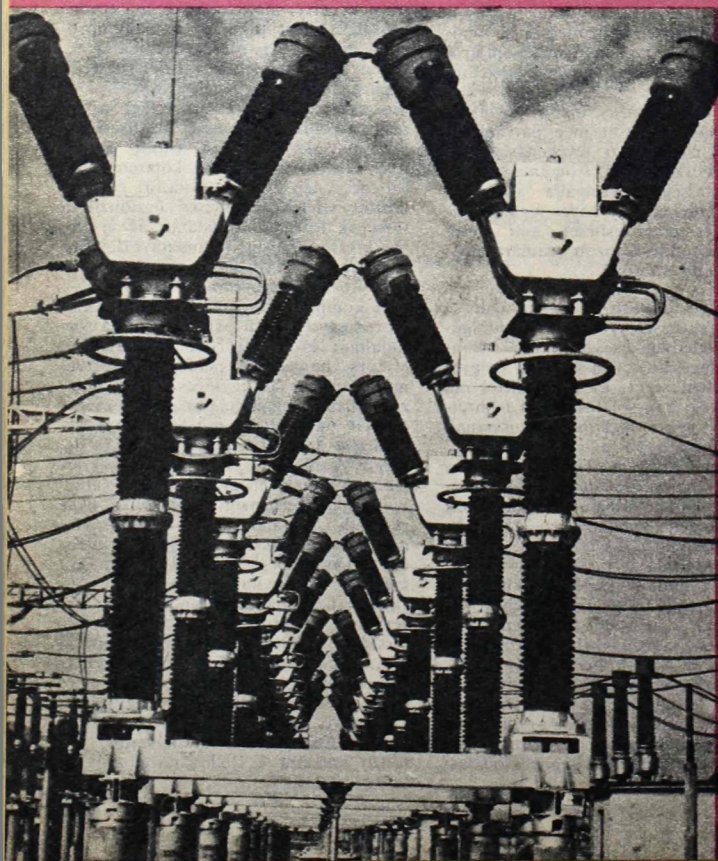
(Itt hadig tegyünk egy kis kitérőt. A vállalat volt a házigazdája, októberben, egy országos szimpóziumnak, ahol is villamoshálózati és más energetikai szakemberek, tudományos kutatók és szakterületi tervezők, egyetemi tanárok tapasztalatcserét tartottak a legfontosabbról: a villamos energia még hatékonyabb értékesítéséről. Természetszerűen az üzem-, a szállító- és elosztórendszer korszerűsítéséről, e rendszerek új koncepciójáról. S nem véletlen, hogy az ez alkalommal elhangzott, háromkötetnyi közlés közül számos éppen a számítástechnika további ki- és elterjesztésével foglalkozott. Ez volt egyébként az értekezlet egyik napirendi pontja is.)

A „függőleges” fejlesztéssel párhuzamosan, s nem kevesebb energiával történik a „vízszintes” fejlesztés is. Ugyanis a Villamos Hálózati Vállalatnak a szokásos mellett akad még egy-két tennivalója. Példának okáért a nem minden tekintetben kihasznált konvencionális és a nem hagyományos energiaforrások feltérképezése, felleltározása, esetenként a hasznosítása is. Csakány Tibor mérnök megmutatott egy házi használatra készült térképet. Ezen a már működő és a betervezett, számba jöhető kis és törpe vízerőművek voltak bejegezve. A kis meg törpe vízerőművek teljesítőképessége — mint nevük is jelzi — kicsi. De „sok kicsi sokra megy”, s végső fokon, országos szinten jelentősen hozzájárulhatnak a vizet energetikai potenciáljának maximális kihasználásához. Ilyeneket létesítettek vagy létesítenek a többi között Mánástireán, Vişagun, Muntele Filii környéken, a Hideg-Szamoson és másutt. A munka folyik tovább.

A Villamos Hálózati Vállalat egyik-másik épületén, akárcsak a nagyváros nem egy tömbházán, ott láthatók a napelemek: a meleg víz előállítására szolgálnak. Helyenként a napenergia már bekapcsolódott a termelésbe is. S a helyi főiskolák és tudományos intézetek, az ipari üzemek meg a vállalat együttműködésének eredményeként eddig kevésbé hasznosított energiaforrásokat is „befognak”, mert konvencionális energia megtakarítását teszik lehetővé. Közlebről Băişoaran szélturninát kezdenek működtetni.

Ezzel, természetesen, a sor még nem fejeződött be. Talán nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy az új technika, a tudomány vívmányai ebben a vállalatban gondos gazdákra leltek. S ezzel együtt a takarékosági szellem is.

A villamos hálózat „agya” — vagy üzemi parancsnoksága — a diszpécserszolgálat; itt ellenőrzik a fogyasztás alakulását; a műszerek önműködően jelzik, ha a hálózatban valahol üzemzavar keletkezik

Magasfeszültségű transzformátor-állomás

CÉLUNK A VILLAMOS ENERGIA TAKARÉKOS FELHASZNÁLÁSA

Orbán Ágnes és Dominica Ilea számítógépes rendszer segítségével állítják be a fogyasztókhoz kerülő villanyórákat

...Szürkülődik. A nagyváros utcáin felgyúlnak a lámpák. Azt mondhatnók: maguktól. A fotocellás luxomat-rendszer — persze, az ember programálásának megfelelően — lép működésbe.

A hálózati munkájának tetemes részét a vezetékek, transzformátorok, más felszerelések és berendezések folyamatos ellenőrzése, karbantartása és javítása teszi ki. Igen ám, de ha éjjel történik az „esemény”? (Ők így nevezik az üzemzavart.) Ki lát kint, valahol a mezőn, a dombtetőn, koromsötétben, hogy pillanatok alatt elvégezhesse a fontos műveletet? A technika segítségével, egy ideje, ezen a helyzeten is kifogtak. Hiszen léteznek már olyan műszerek, amelyek segítségével éjjel is dolgozhat a villanyszerelő. Most ennek használatát általánosítják, ellátják vele a hibaelhárító csoportokat és gépkocsikat. A világszínvonalú technika vívmányai közül is alkalmaznak egyet-mást, olykor éppen országos premierként. „A forró pontokat”, amelyek adott esetben hibaforrássá válhatnak, infravörös tesztelőműszerrel vizsgálják. Ekképpen elejét vehetik számos olyan „eseménynek”, amely a villanyáram-szolgáltatás megszakítását vonhatná maga után. Vagy pedig itt van egy másik sajátos problémájuk: ahhoz, hogy a porcelán- vagy üvegszigetelőket kicseréljék, ki kell kapcsolni egy bizonyos vonalszakaszt, ami áramkiesést jelent. Márpedig itt minden másodperc súlyos pénzbe kerül. Az Energetikai Minisztérium szakemberei eljárást dolgoztak ki a szigetelők feszültség alatti, 100 százalékosan biztos helyettesítésére, amit itt már alkalmaznak.

Sok gondot okoz a villanyórák felülvizsgálata és pontos beállítása. Ezen is segítettek. A számítógép „közreműködésével” havonta villanyórák tízezeit állítják be teljes pontossággal a vállalat új, Monostor ne-

Erről is beszélni kell...

Mi tagadás, „láthatatlan” villamos hálózati partnerünkkel mi, egyének és családok, a „legkisebb fogyasztók” — egy kicsit hadilábon állunk. A hátuk mögött gyakorta szidjuk őket, pedig nem mindig ők a ludasok... Gyanakodva nézzük a villanyórát — szerintünk hihetetlenül gyorsan pereg; lehet, hogy meghibásodott, s ezt a mi zsebünk bánja... Két lehetőség között választhatunk. Vagy ők, vagy mi teszljük azt a fránya órát! Igen nagy pontosságú elektronikus műszert kísérleteztek ki, s hívásra helyben, a tulajdonos szeme láttára méri meg a villanyórát. Hogy ne maradjunk semmiféle kétséggel... De mi magunk is megtehetjük. Kapcsoljunk ki minden villamos berendezést, még a csengő pici

transzformátorát is, csak egy 100 wattos égőt hagyjunk bekapcsolva. Ha a fogyasztás egy óra alatt 0,1 kWó, akkor villanyóránk pontos — nem a készülékünkben van a hiba... Legfennebb szokásainkban.

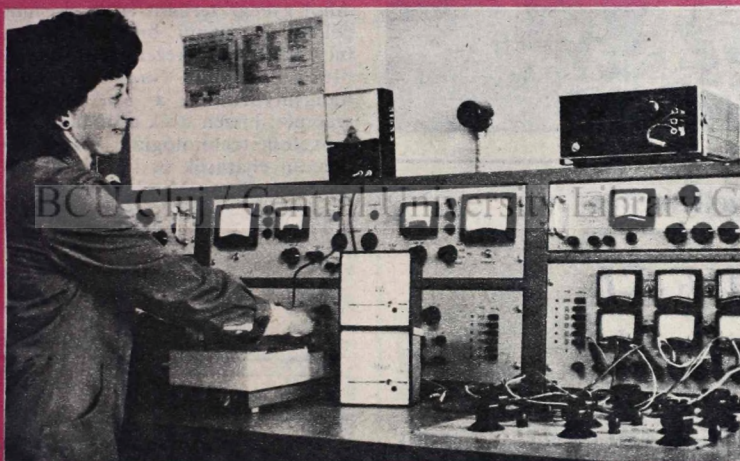
A fogyasztó ingerült, mert magas a számla. Arról viszont nemegyszer megelégedezik, hogy automata mosógépet akkor is használja, amikor kevesebb „energiával” maga is elvégezhette volna a piperemosást..., mert az automatának, amíg 70 fokra fölmelegíti a mosóvizet, valóban magas az energiafogyasztása.

Az is előfordul: égve felejtjük a szomszéd szobában a villanyt, pedig senki sem tartózkodik ott. Legyintünk: van elég villanyáram. Van, természetesen, elegendő — országos szinten. Csak éppen nem mindegy, ki mikor, mire használja. Hogy a háztartások — az iparhoz viszonyítva — keveset fogyasztanak? Igaz. Csakhogy a kórházak operációs blokkjait, a kenyérgyárakat és más élelmiszeripari üzemeket, hogy egyébről ne is szóljunk — nem lehet energia nélkül hagyni, egyetlen pillanatra sem!

A sok kicsi pazarlás pedig olykor szintén sokra megy — ezt a hálózati belétek vetik a szemünkre, s még azt is, hogy egyesek szerint nekik a villany: ingyen jár. Hogyhogy? Hát egész egyszerűen elfelejtik kifizetni a számlájukat, s rossz néven veszik, ha megszüntetik számukra a szolgáltatást. Vagy elköltöznek, s elfelejteneik ki-meg bejelentkezni. És így tovább. Pedig ez a vállalat is a „piacról él”!

Egymásra vagyunk utalva az élet minden percében, épp ezért valószínűleg békét kell kötnünk egymással! Ők, a villamos hálózat dolgozói, a nap minden órájában, minden percében, minden másodpercében önként vállalt, magas fokú felelősséggel a helyükön vannak. Éberen őrködve, hogy kivédjék, a lehetőségek szerint, a váratlan-kellemetlen, sok fejtörést okozó hálózati üzemzavarokat. Mert ők akkor végzik jól a munkájukat, ha a napok üzemzavar nélkül, „eseménytelenül” telnek, múlnak.

r.k.

Veronica Schier a számítógépen ellenőrzi a villanyórák működését

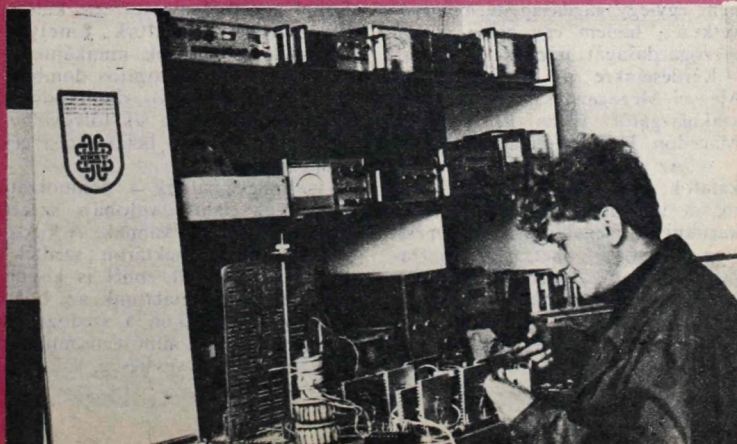

Kis vízi erőmű Mánástircán

gyedi telepén, amelyet az utóbbi egy, másfél esztendőben hoztak létre, építettek fel. Maguk javítják, újítják fel — jelentős anyagi megtakarítással! — az energetikai felszereléseket, transzformátorokat, reléket, kapcsolókat stb. Turdai telepükön pedig a biztosítékok különböző válfajait. Így házasították össze az új technikát a takarékossgal és az újrahasznosítással. S ebben a fő szereplő — szaktudásuk és szakmai ambíciójuk.

Csomafáy Ferenc felvételei

Todor Mocan, a távvezérlő készülékeket ellenőrző-javító laboratóriumában

A kukorica kézi ...

Fotó: Marius Vasilică

... és gépesített betakarítása

Az új agrárforradalom szellemében

ŐSZ VÉGI SZÁMVETÉS

A gazdaember őszi végén még egyszer szétnéz a határon: betakarított-e mindent, amiért egész évben munkálkodott? Meggyökeresedett-e, sűrű-e az idejében elvetett búza, mennyire bírja majd a téli fagyot? Maholnap lehull a hó, „elreked” az idő, az állatoknak fedél alatt a helyük. Van-e elegendő szénájuk, abrakuk? Számba vesz, mérlegel a gazdaember: mit végzett jól, és min kell változtatson, hogy bővebb legyen a hektárhozam, több a tej, nagyobb az állatszaporulat. Ugyanezt teszik azok a szakemberek is, akik nem egy-egy gazdaság, termelőszövetkezet, hanem egy egész megye mezőgazdaságát irányítják.

Kérdéseinkre a Bistrița-Năsăud Megyei Mezőgazdasági Igazgatóság szakigazgatói: Elena Prisecaru és Macedon Hangan válaszolnak.

— Az őszi a mezőgazdasági munkálatok egyik csúcsideje, egymásra torlódnak a teendők, betakarítani és megalapozni a termést. Vegyük sorra őket. Milyen tapasztalatokat szereztek az őszi gyors és veszteség nélküli betakarításában?

Elena Prisecaru: — A korán érő gyümölcsfélékkel kezdtük, ebben

nagy segítséget kaptunk az iskolák tanulóitól. Összesen több mint 60 000 tonna gyümölcsöt és szőlőt takarítottunk be, ennek egy része exportára. Zöldség 2500 hektárról, kukorica 39 223, őszi burgonya 5286, cukorrépa pedig 3161 hektárról került a raktárakba vagy a feldolgozó üzemekbe. Legtovább a cukorrépa szezonja tartott, november elejéig. A betakarításra jó előre felkészültünk, és minden erőnket mozgósítottuk, hogy valamennyi terményt a maga idejében, a legkisebb veszteség nélkül gyűjtsük be. Ebből a célból megyeszerte különböző bizottságok alakultak, amelyek megfelelően végezték munkájukat.

— A megye változatos domborzatú; de több a lejtős, dimbes-dombos terület, mint a sík folyóvölgy. Mennyiben lehet a betakarítást gépesíteni?

— Ennek nálunk a domborzati viszonyok miatt valóban szélesebb lehetőségei vannak. A kukoricát háromszáz hektáron „szedték” gépek, cukorrépát ennél is kisebb területen. Tapasztalatunk az, hogy a lejtős parcellákon a szedőgépek nem tudnak jó minőségű munkát végezni, nagy a veszteség, sok utá-

nuk a „hulladék”. Márpedig az volt a célunk, hogy a terményekből semmi se maradjon a határban, ne menjen kárba a kukorica szára, tokja, a cukorrépa levele se. A szállítás, raktározás természetesen gépesített.

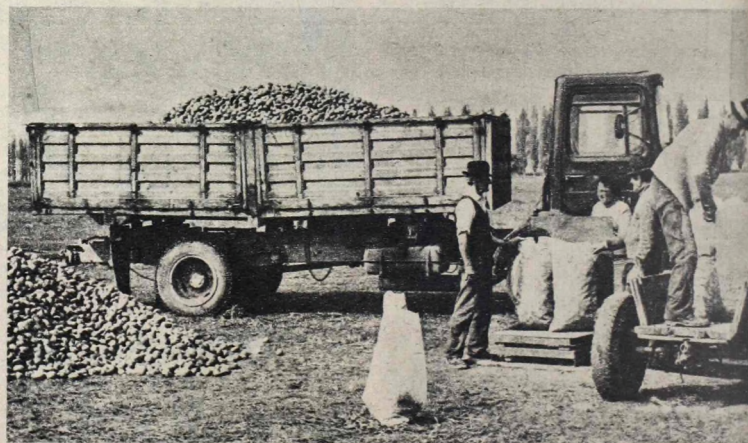
— Úgy tudom, hogy a megye több mezőgazdasági termelőszövetkezetében pártját ritkító búza- és árpatermést értek el. Az ő tapasztalataikat általánosítva, hogyan alapozták meg a jövő évi termést? Hogyan sikerült a vetés?

— Az idén a megye eddigi legnagyobb búza- és árpatermését takaríthattuk be. Legszebb eredményt a megyeközpont mezőgazdasági termelőszövetkezte érte el 6300 kg-os hektáronkénti termésével, de 4400 kg-on felüli átlagtermést mondhat magának néhány hagyományosan élen járó termelőszövetkezet. Például Vișoara és Silivașu de Cîmpie. Őket követi tizennyolc olyan gazdaság, amelynek termésátlagja az előző évekhez képest másfél-szeresére vagy duplájára nőtt. Azt bizonyítja ez, hogy reális, gyakorlati lehetőség van minél nagyobb termés elérésére minél nagyobb területeken. Ennek nincs különösebb titka, csak az, hogy megfelelően alkalmazzák a technológiákat, idejében, jó minőségben adják meg a földnek, ami kell. Ahol gyenge termést értek el, mint például a căianui, breazai, mărișleui termelőszövetkezetek, ott valami nincs rendben. Nagyon fontos hangsúlyoznunk a szakemberek szerepét, hiszen övék a döntő szó a művelési technológiák betartásában, új eljárások és búzafajták alkalmazásában. Mindezeket figye-

lembe véve jól felkészültünk az idei őszi vetésre. Összesen 24 460 hektáron került földbe a mag. A vetésterület kétharmadát előre megszántottuk, és elvégeztük a talajáperőt biztosító munkálatokat. Napra szóló ütemtervet dolgoztunk ki a bevetendő területek felszabadítására és a vetésre. Minden rendelkezésünkre álló gépi eszközt felhasználva, a mezőgazdászok derekas munkájával beilleszkedtünk a vetésre legalkalmasabb időszakba.

— Említette a szakemberek szerepét az új művelési eljárások és búzafajták alkalmazásában, a terméseredmények növelésében. Milyen eljárásokkal és búzafajtákkal növelhető ebben a megyében a hektáronkénti terméshozam?

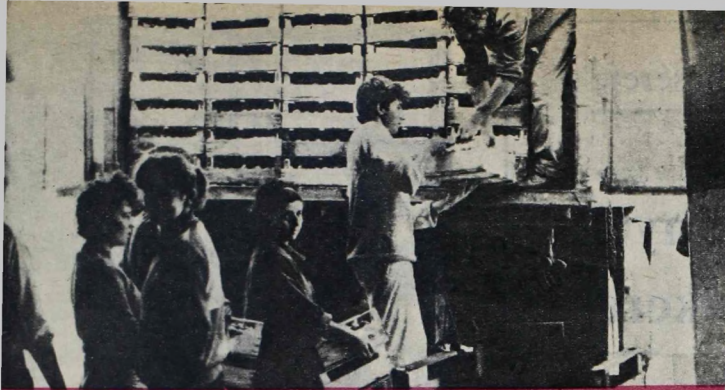
— Három éve kísérletsorozatba kezdtünk, amelynek eredményei most kezdenek beérni. Minden gazdaságban kísérleti parcellán próbálták ki a búzafajtákat, összehasonlítva több év átlagtermését. A kapott adatok alapján megyei szintű tanulmány készült arról, hogy melyek a mi földjeinken a legjobb termés hozó fajták. Ezek a Transilvania, az Arieșan és a Turda, valamint a Fundulea. A kísérletek eredményeit már az idei vetéskor felhasználtuk. Egy-egy gazdaságban természetesen nem csak a vetésterület összességére lehet, sőt kell a legmegfelelőbb vetőmagot megállapítani, hanem parcellánként, hiszen alig van két egyforma összetételű, minőségű parcella. Ha parcelláig lebontva adunk meg a földnek minden szükségét, jövőre az ideinél is nagyobb hektárhozamokra számíthatunk.

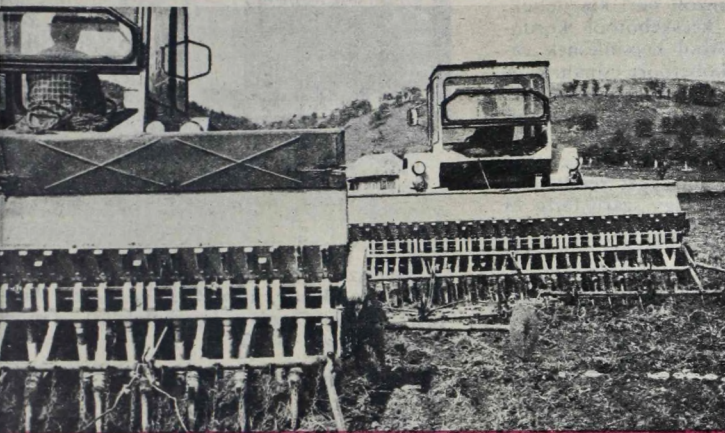
Indulhat a rakomány!

Krumpliszedő kalács az uriui termelőszövetkezetben

Szorgalmas diákok a jelnai gyümölcsfarmon

Földben az őszi búza

A borvizek faluja — jövendő bányászváros

Ott, ahol a Putna pataka beleömlik a Kisbesztercebe, ahol a Vereskő őrködik a fenyvesek fölött, ahol a havasok csúcsait szinte minden reggel felhők ölelik, ott terül el tizenhárom kilométer hosszan Tulgheș község, a faipari munkások és a jó állattenyésztő gazdák otthona. A községből látni lehet a még május elején is hóval borított Csalhót, Vihavast és a Hegyest, ami felejthetetlen látvány a kirándulóknak. A több mint két évszázados település, amely három irányból is megközelíthető kacsikaríngós, szerpentin utakon (Borsec, Ditrau és Tg. Neamț felől), számos borvízforrásról is nevezetes.

A műszakiakat szállító meg a célgépkocsik megjelenése már arra vall, hogy valami készül a medencében. Mégpedig olyasmi, ami a község gyarapodását, ipari fejlődését hozza magával. Tulgheș nemskára bányászvárossá alakul. Készül a bánya bejárata, és egyben alakul az előjövendő urbánus település. A néhány fások és állattenyésztők nemskára felszínre hozzák a mélyből az altalaj kincseit. A jelenlegi fűrészgyár, amely 450 munkással dolgozik és 66 millió lej értékű évi termeléssel dicsekszik, eltörpül majd a bánya mellett, amelynek 2500 dolgozóra lesz szüksége. Ez azt jelenti, hogy a közeljövőben megkészszerződik a település lakossága. Eddig is sok mindent építettek a mostanig 4800 lakost számláló község területén (áruházat, vendéglőt, szolgáltatási komplexumot, tömbházakat). De bizony a jövendő bányászváros lakosságának mindez nem lesz elegendő.

Folyik a munka, teljes gőzzel — állítja Toader Ungureanu, a község polgármestere. — 1987-ben 12 lakrészt adtunk át, 1988-ban már 30-at, és a közeljövőben 160-at fogunk építeni. Ugyan-

akkor tucatnyi kereskedelmi és szolgáltatási egység is helyet kap az új tömbházak földszintjén. Épül egy 310 személyt befogadó munkásothron, 600 terület kapacitású kantine-étkezdé. Természetesen a település rangjához igazítjuk a közművesítést is (vízvezeték, utak korszerűsítése stb.). A termelő, felvásárló és szolgáltatási szövetkezetnek is bővítenie kell jelenleg is figyelmet érdemlő hálózatát.

Közben azért a községben tovább él a hagyományos gazdálkodás. Kár is lenne, ha olyan állattenyésztők tapasztalatait, mint Gheorghe Rugină, Madaras József, Gheorghe Ungureanu, Ambros Rozália, Gáll Kálmán, Pavel Citi-rigă, Szarvas Sz. Dénes, Gavril Husaru, Ioan Zorzel és sokan mások, nem folytatnák az újabb nemzedékek. Ők az állammal szembeni kötelezettségeiknek is híven eleget tesznek: évente tíz meg tízezer liter tejet, száz- meg százezer tojást, tíz- meg tízezer kiló sertés-, szarvasmarha-, nyúl- és szárnyashúst stb. juttatnak az állami alapnak.

Természetesen nem változik a helység borvizeinek gyógyászati jelentősége sem. A 610 ágyas speciális kórháznak, mint az ember iránti gondoskodás egyik legtekintélyesebb, legerőteljesebb megyei intézményének a szerepe a továbbiakban növekedni fog. A gyógyvizek használatában azonban nem ártana a korszerűsítés. Jó lenne, ha a helyi néptanács — nyilván a megyei illetékes szervek támogatásával — legalább a fontosabb és a településhez közelebb lévő ásványvízforrásokhoz útbaigazító táblát helyezne el, mely tartalmazná a források elnevezését, az ásványvíz összetételét, gyógyhatását, hiszen ez érdekelné.

MÉSZÁROS ISTVAN

Órszemként áll a Vereskő a falu fölött

A szerző felvételei

Az egészségvédelem festői hajléka

az ellési százalék is ugrásszerűen növekedett, ami igen biztató jel arra nézve, hogy elérjük a tervezett állatlétszámot. Ennek a folyamatnak télen sem szabad szünetelnie, az állatszaporulatnak semmiben sem szabad kárt szenvednie.

Gazda szeme hizlalja a jószágot — tartja a közmondás. Ne feledkezzünk meg az állatgondozókról se. Állat- és szakmaszeretetet kívánó, felelősségteljes munkájuk mindinkább előtérbe kerül a mezőgazdaságban. Mit tesznek azért, hogy minden gazdaságban jó kezekben legyenek az állatok?

Ha a földnek meg kell adni, amit kíván, akkor ez a szabály még inkább érvényes az állattenyésztésben, ahol a mindennapi gondozástól függ az eredmény. Gazdaságaink legelőbbségében olyan emberek az állatgondozók, akik otthonról ismerik a szakmát, állatot tartanak, szeretik munkájukat. Jó példaként említhetném a Sajó völgyi gazdaságokat, vagy a mezőségeket, ahol a bőséges tejhozam, az állatgyarapodás a gondozók hozzáértését is dicséri. Ugyanakkor vannak olyan gazdaságok, mint a Budacu de Jos-i, cáiani, ocniței, pinticui termelőszövetkezetek farmjai, ahol gyakran cserélődnek a gondozók, s ez bizony megérzik az eredményeken. Fontos célkitűzésünk tehát, hogy mindenütt állandósítsuk a munkaerőt, és fokozzuk érdekeltségüket, általánosítsuk a jó tapasztalatokat. Az állattenyésztők szakmai tudásának növelésére a tél folyamán agro-zootecnikai tanfolyamokat szervezünk.

SÓS TIVADAR

— A megye mezőgazdaságában igen jelentős helyet foglal el az állattenyésztés. Van-e az állatoknak elegendő szálláshelyük, takarmányuk?

Macedon Hangan: — Leszűrve az elmúlt tél tanulságait, amikor is megszorultunk takarmány dolgában, az idén egész nyáron és ősszel arra igyekeztünk a gazdaságok, hogy elegendő téli takarmányt gyűjtsenek össze és tároljanak. Ez sikerült. A széna- és sarjütermés is megfelelő volt, de a hagyományos takarmányfélék mellett felhasználtunk minden értékesíthető lédús növényfélék: silókukoricát, répalevelet, kukoricaszárát és -tokot, s minden a gazdaságok takarmánykonyhájába került. Így a takarmányból már ősz elején elértük a tervezett mennyiséget, és a betakarítási időszak végére mintegy tíz százalékos többletet tettünk szert, tehát nem lesznek takarmányozási gondjaink. A takarmánybegyűjtéssel párhuzamosan folyik az istállók, téli szálláshelyek felújítása, rendbetétele is, bár ezzel a munkálattal néhány gazdaságban megkészték.

— A bőséges takarmány és a minden szükségessé ellátott istállók jótékonyan befolyásolják a tejhozam (és egyben a hús- és gyapjú-mennyiség) alakulását, és az ellési százalékot is...

— Az egy évvel ezelőtti helyzethez viszonyítva a megye gazdaságiban jelentősen nőtt a tejhozam. Az állami gazdaságokban 9,7 litert, a termelőszövetkezetekben 5,6 litert fejtünk átlagosan tehenenként. Ezt a növekvő iránymutatást szeretnénk megőrizni, serkenteni a tél folyamán is. Az elmúlt évekhez képest az idén

Fülöp Dezső és virágmintás motívumokkal díszített mellényei

Reghin város bőriparának régi és gazdag hagyományai vannak. Kezdetei a kézműiparhoz nyúlnak vissza. Az egykor virágzó sokféle mesterség közül leginkább a tímár-, szücs-, csizmadia-, szígyártó-, kádár-, asztalos- és szabómesterség volt a legismertebb. A város mesterei által készített jó minőségű termékek, a helybeli és környékbeli piacokon kívül, messzi vidékeken keresettek voltak.

A bőrkikészítés és -feldolgozás fellendülését Reghinben a hozzáértő s nagyszámú kézművesen kívül, a rendelkezésre álló nagy mennyiségű és jó minőségű nyersanyag is biztosította.

Az itteni tímár-, szücs-, csizmadia- és szígyártómesterség múltjáról korabeli feljegyzések tanúskodnak. Ezekből megtudjuk, hogy a mesterségek művelői eleinte közös, majd önálló céhekbe tömörültek. 1662-ben megalakult a tímárok, 1681-ben a szígyártók és csizmadiaik céhe. A csizmadiamesterek 1725-ben önálló céhalapítási jogot kaptak. Egy másik adatból kitűnik, hogy 1749-ben a városban működő 17 cég közül a tímárok (36 mester), a csizmadiaik (34 mester) szakmai szervezete volt a legnagyobb. Rajtuk kívül 17 szücs- és 5 szígyártómester folytatott önálló tevékenységet. A XIX. században tovább növekedett a tímárok, a csizmadiaik, a szücsök és a szígyártók száma. 1850-ben a helységben működő céheknek már 544 tagja volt; közülük 137-en a tímár-, 108-an a csizmadia-, 54-en a szücs-, 13-an pedig a szígyártócéheknek voltak a tagjai. A céhek megszűntetését követően, 1872 után, a különböző szakmájú mesterek érdekeik védelmére ipartársulatokba tömörültek. Ezek közül 1872-ben a tímárok ipartársulata 102 taggal, a szücsöké pedig 1874-ben 24 tag részvételével alakult meg.

Századunk első évtizedeiben megtorpant a tímár-, szücs-, csizmadia- és szígyártómesterség fejlődése. A bőripar hanyatlásának több oka volt: drágult és sokszor hiányzott is a nyersanyag; nem volt elegendő modern gép és bőripari felszerelés; csökkent a tőkebefektetés. Mindezekhez hozzájárult az első világháborús gazdasági romlás és embervesztés. A bőriparban dolgozó mesterek száma 1924-ben, 1850-hez viszonyítva, 85 mesterrel csökkent. A 227 mesterből 158-an a csizmadia-, 49-en a tímár-, 20-an a szücs-, illetve a szígyártómesterségben dolgoztak.

Mesterségek dicsérete

Régi hagyományok — új sikerek

Ami a bőrkészítményeket illeti, századunk elején a tímárok műhelyeiben borjú-, növendék- és marhabőrből különféle bőrféleségeket: bokszt, zsíros, vikszt, blank, branzolt bőrt készítettek. Juhbőrből bélésanyagot, kecskebőrből kordovánt (szattyánt), disznóbőrből kocsiülésnek való, ló bőrből szandál- és kőbőrt csináltak. A kikészített bőroket a tímároktól a csizmadiaik, cipészek, szígyártók és a bőrkereskedők vásárolták meg.

A csizmadia-, a szücs- és a szígyártómesterek sokféle s igen változatos termékeket készítettek. A csizmadiaik a kemény és lágy szárú férfi- és női csizmákon kívül félcipőket, magas szárú fűzős női cipőket és bakancsokat csináltak. Egyes mesterek, mint például Lazár Archiudean, Petru Sălăgean, Johann Schön, az előbbi termékeken kívül kecskebőrből női kordovánt, csizmát, mások, mint Császér Mihály, Laczkó György, ráncos szárú (ezerráncú) csizmát is készítettek. A szücsök a juh, bárány és kecske bőrét dolgozták fel különböző felsőruhadaraboknak. Készítményeik közé tartoztak — többek között — a sapkák (báránybőr kucsmák) és a virágmintás motívumokkal díszített mellrevalók. A szígyártók a parasztok számára részletes hámat, kötőféket, széles tűsőt, korbácsot, nadrág- és bocskorszíjat készítettek.

Az 1944. augusztus 23-i történelmi fordulat új távlatokat nyitott az ország gazdasági, társadalmi és kulturális életében. Lehetővé tette a kisiparosok szövetkezetekbe tömörülését, kisipari szövetkezetek létesítését. 1946 és 1949 között a városban öt kisipari szövetkezet létesült. Közéjük tartozott a csizmadiaik és cipészek szövetkezete is. A csizmadiaszövetkezet, 14 mester társulásával, 1946-ban alakult meg. Tagjai a termékek egy részét megrendelésre, más részét piacra készítették. A cipőipar fejlődésével a termékváltoztatás is bővült: 1949-től kezdve sportcipőket és sportfelszereléseket is kezdtek gyártani, s így megteremtődtek egy nagy vállalat, az I.P.M. Sport létrehozásának a feltételei. Tovább bővült a szövetkezeti forma is. Napjainkban a Progress Kisipari Termelőszövetkezet cipőcsergének öt egységében 49 szakember dolgozik, 43-an cipőkészítő, hatan pedig a javítóegységekben végzik munkájukat.

Nem sokkal a cipészszövetkezet létesítése

Szígyártók: Barta Károly (egységfelelős) és Wagner Zoltán munka közben

A szűcsszabóság dolgozóinak egy csoportja: Alexandru Bonțiu, Ioan Crăciun, Géczi András, Simion Cengher (egységfelelős), Traian Brătan, David Boțan

Ölvedi Gyula és Vass Jenő felvételei

után, 1949-ben, megalakult a szígyártók szövetkezete. Alapítói Papp Károly, Sándorházi Artúr és Kurt Wellmann szígyártók voltak. Az 1950-es években új tagokkal (Barta Károly, Rudolf Wellmann stb.) gyarapodott a szövetkezet tag-sága. Jelenleg a város négy kisebb egységében tíz szígyártó dolgozik. Megrendelésre hámat, széles tűsőt és nadrágszíjakat készítenek.

A bőriparban dolgozó kisiparosok közül a legkésőbb a szücsök és a tímárok alapítottak szövetkezetet. Ez 1952-ben létesült. Alapító tagjai Forizs Ferenc, Salamon Glattstein, id. Lőrinczi József, ifj. Molnár József, Ozsvát Ferenc, Sándorházi Sándor, Iosif Stanciu, Török Albert és Veress József szűcsmesterek voltak. Nem sokkal később a szövetkezetnek tagja lett Simon Costea, Szabó János tímár, Fülöp Dezső, Karl Theil, Simion Cengher szűcsmester is. Napjainkban a szűcsszövetkezet négy egységében 25 szak-képesített szűcs dolgozik. Készítményeik közé tartoznak a finom szőrme- és bokszbőr kabátok, irhabundák, mellrevalók, bundasapkák, gallérok, subák és egyéb termékek. A szűcstermékeket azokból a bőrből készítik, amelyeket a Lemn Metal szövetkezet bőrcserző részlegének 30 szűcs és 5 tímármestere készít ki, Victor Zidariu részlegvezető irányításával.

Reghin bőriparának országos hírnevet, a lakossági szolgáltatási egységek mellett, az említett Sportfelszereléseket Gyártó Vállalat (I.P.M. Sport) szerzett. A vállalat 1959-ben a csizmadiaszövetkezet sorozatgyártásra berendezkedett egységeiből alakult meg. A többszöri beruházás eredményeként a vállalat dolgozóinak száma 250-ről több mint 2400-ra gyarapodott. A vállalat termelése a kezdeti évi 37 ezer pár sportcipőről több mint 3 millió párra emelkedett! Évi termelésének értéke meghaladja a félmilliárd lejt. Többféle sportág számára dolgoznak itt. Az Adidas-típusú cipőktől az alpinistabakancsig, mindenféle sportcipőt gyártanak. A termékek jelentős részét belföldi szükségletek kielégítésére termelik, de exportra is jelentős mennyiséget állítanak elő: az össztermelés több mint 30 százalékát. A kivitel főleg a tőkés országokba irányul. Az exportból jelentős valutabevétel származik, ami hozzájárul a nemzetgazdaság fejlesztéséhez.

BÍRÓ DONÁT

TIZENNYOLCADSZOR

Műsorvezetők: Fall Ilona és Ujj János

Az új kenyér című táncjáték

A Venyige együttes

Az aradi Szakszervezeti Művelődési Ház együttese

Kellemes feladata a krónikásnak, hogy 1988-ban is beszámolhat a Mailati Vasárnap néven ismertté vált kulturális ünnepségről, a Megéneklünk, Románia országos fesztivál keretében minden évben megtartott rendezvényről. A helység, ahol ez zajlik, szorgalmas földművelők lakta, aránylag kicsi falu, amely az alföld és a bányási termővidék találkozási határán fekszik, Arad megyében.

A falu közepén épült a művelődési otthon. Az udvarán a nagy, téglalap alakban kivágott terület oldalait annak idején terméskövel rakták ki, és így alakult ki egy mesterséges amfiteátrum, a végére épített szabadtéri színpaddal.

Délelőtt már nagy a mozgolódás a faluban. A sportpályán labdarúgó körmérkőzés folyik a mezőgazdasági kupáért.

A szabadtéri színpadon a délután fellépő együttesek ténfelmérő-helyezkedő próbával, mikrofonpróbbal foglalatostkodnak.

Bent, a művelődési otthon egyik kistermében, az Aradi Fotóklub kiállításának megnyitása zajlik. Bevezetőként András György, a művelődési otthon igazgatója, a helyi mtsz eredményeiről, illetve kijelölt feladatairól beszél. Aron Ardelean és Kurucz Mátyás az Aradi Fotóklub nevében szól, majd bemutatja a klubtársak fényképfelvételeit, melyek része éppen ebben a faluban készült.

A kora délutáni órákra sűrűsödik az emberáradat a szabadtéri színpad irányába. Ki szereplőként, ki nézőként, ki járművel, ki gyalogszerrel — jönnek fiatalok és idősebbek a megye minden tájáról. A környező falvakból láttam vingaiakat, mánásturiakat, geluiakat, találkoztam Sînpetru German-i, pecicai lakosokkal, akiket — mint mondták — az előző évek ilyen ünnepségeinek szép emléke hozott vissza az idej talákozóra is.

A szabadtéri műsort Fall Ilona és Ujj János konferálta. A műsorvezetők a beinduláskor román és magyar nyelven hangsúlyozták: a Megéneklünk, Románia, a munka és az alkotás fesztiválja szerves részeként megrendezett, régi hagyományokat ápoló népünnepély a művészet változatos eszközeivel alkalmat nyújt arra, hogy a föld szorgalmas művelői számba vegyék eredményeiket, ápolják kulturális hagyományait. Egyben alkalom arra is, mondták, hogy felelevenítsék az idej termésből származó, az új kenyérhez fűződő — az ősoktól örökölt — faluünnepet.

A vingai Altalános Iskola nagy létszámú zenekara nyitotta meg a műsort, a Szép az ország című népdal-összeállítással. Franciszkov Péter nemcsak karmestere és oktatója ennek a zenekarnak, hanem olyan lelkes buzdítója is, akinek munkássága következtében még évek múltán is érezteti jó hatását Vingán a zenei nevelés. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint a 12 tagú népi zenekaruk produkciója, s ezen belül Nicolae Lebanov szólóénekcsapata.

A vendéglátók is többször felléptek a színpadon. Műsorszámuk közül kiemelkedő volt a helyi leánytánc, a helyi páros tánc és a szinte akrobatikus mozzanatokkal is tartalmazó román páros tánc (oktató Herbert Criş).

Perdülnek, fordulnak a dorobanti-i lányok

A galjai táncegyüttes

Arad megye együttesei közül a zimandcuzi alföldi táncszívet (Méhész Irma vezetésével) és a dorobanti-i művelődési otthon leánytáncait (Benedek Sándor és Benedek Katalin tanította be) megérdemelt tapssal jutalmazta a közönség.

A galjaiak most is meglepetéssel álltak elő. „Az új kenyér” címmel az idej búzából az első kenyér asztalra kerülésének és megszegésének népszokásait vitték színpadra. A Frajna Edit tanítónő vezette csoport kirobbanó sikert aratott.

Az Aradi Művelődési Ház kitaró kulturmunkásainak hírnevét öregbítette Kovács János verbunkosa, Máthé Rozália és Kovács János pergő páros tánc, valamint a Gazdag Mátyás vezette citerazenekar.

Az Aradi Szakszervezeti Művelődési Ház táncsoportjának négy műsorszám (Marosvölgyi táncok, Körösmenti táncok, Körös-völgyi táncok és Codru Moma-i táncok) hosszas tapsot kapott azért a művészi teljesítményért, amit Florin Stepan koreográfus irányításával mutattak be a színpadon.

A hosszú — s egyáltalán nem unalmas — szabadtéri műsort mint vendégegyüttes az Odorheiu Secuiesc-i Venyige zárta, román és magyar táncokkal, illetve Horváth Klára népdalcsoportjaival. Egyik-másik számukat vissza is tapsolták — nem is egyszer.

Sikerük titka: eredetiség, életerő, ami tisztá forrásból ered. Jutalmuk: taps, taps, kitaró taps...

Nehezen osztják a nézősereg. Mégis elindul legnagyobb részük. Hazafelé az országúton. Még tízesével is látni lehet gyalogosokat, akik Vingá felé indultak, és élményeikről beszélgetnek.

Késő este.

A színpad előtti nézőtér egy része beton. Mire felgyűlnak az égők, ismét megtelik a nézőtér. A széken ülők azonban nem a színpad felé fordulnak. Ők az idősebb nemzedékhez tartoznak. Mint egy természetadta páholyból a sima betonozott felületekre figyelnek, ahol felcsendül a Nyári József vezette helyi zenekar. Első akkordjaira már be is népesül a betonozott táncér. Ellepik a fiatalok és kevésbé fiatalok, hazaiak és a még itt maradt vendégek... s már javában folyik a bál.

Ezzel aztán zárul is ez a szép faluünnep.

A krónikás meg elégedetten teszi le a tollat: szép volt ez a mai nap.

T

Tudomány és technika

A „ZÖLD PATIKA“

Beszélgetés Macalik Ernővel
— gyógynövényekről,
fűszer- és konyhakultúráinkról

— Pár hónappal korábbi szabadegyetemi előadására sokan voltak kíváncsiak. S talán nemcsak mondanójára — hiszen manapság „divatba jöttek” újra a gyógynövények —, hanem Önre is. Ha nem tévedek, állattan szakos biológusként végzett jó két évtizeddel ezelőtt. Mégis, hogyan s mi okból váltott át a növénytanra?

— Tanári kinevezést kaptam a csíki Círtára. Ott dolgozom igazán jó munkaközösségben, azóta is. Szeretek tanítani, szeretem látni a gyermeki értelem és tudás fejlődését. Olyan szép és tiszta vidék ez — szennyeződéstől mentes! —, ahol a növényvilág teljes gazdagságában táruul az ember elé. Egyfajta indíttatást már otthonról is kaptam. Édesanyám, ahogy szüleitől látta-hallotta, nagy kedvvel használta fel konyhaművészetében a különböző növényeket, fűszereket. Tőle hallottam például — s talán azóta sem! — a turbolyáról. Később, munkahelyemen úgy adódott, hogy etnobotanikával, népi növényismerettel foglalkozó szakemberekkel akadtam össze; ok ablakot tártak nekem a körülöttem levő gazdag növényvilágra. Cluj-Napocában pedig rendelkezésemre bocsátották a szakirodalmat, ha kellett, a szakirányítást. Így, a két helység között élve, immár másfél évtizede foglalkozom tanári munkám mellett a fitoterápiával.

— Ami magyarul ugyebár azt jelenti, hogy növényekkel való gyógyítás, elméletileg és gyakorlatilag. Tájakon ennek szép, s nem csupán

népi hagyománya van, hiszen olyan neves elődök nyomdokain járhat, mint például Péter Béla, a gyógyhatású fillérfü „apostola”.

— Nem tagadom, hogy engem is meglegyinthetett a kordivat. Így azonban, hogy a fenyőövezet, ahol dolgozom, dűsan terített asztal, rengeteg gyógy- és más növényvel, minőségük kiváló, és hatóanyagban gazdagok. Így hát szinte felkínálkozott a természetet szerető embernek, hogy közelebből vizsgálja a növényzetet. Ez aztán odavezetett, hogy falusi kiskertemben magam is kísérletezni kezdtem a gyógy- és fűszernövények termesztésével. Sikerkült például az ottani körülmények között is meghonosítani olyan értékes fűszernövényt, mint a majoranna. Itthon, a nagyvárosi kertemben is kísérletezgetek ilyesmivel (már amennyi helyet hagynak nekem családtagjaim, akik szintén szeretnek kertészkedni!). A falusi kiskertem igazi biokert, semmiféle mesterséges módon nem átvatkozom be a természet munkájába, még az ásat is a földigilisztákra bízom. S ígyekszem magam is hasznosítani a népi ismereteket. Előszóval beszélgetek, „tapasztalatcseré” céljából, a piaci növényárúsokkal, akik sok mindenre felhívták már a figyelmemet. Igaz, olykor a „népi fitoterápia” magán viseli a „kuruzslás” jegyeit is... Véleményem szerint valamiképpen hivat kellene — és minden bizonnyal lehetne is — venni a tudományos szintű gyógynövény-kutatás meg a népi gyógyászat között. Elkélne, hadd mond-

jam így, egy gyógynövény-technológus is... Nos, magam ennek vagyok a gyakorló híve. Meg lehetne — és kellene — alapozni jobban a gyógyteázás elméletét. Én a magam számára egy új fogalmat is alkotam. Ez a tizánoterápia, azaz — szerintem nem megfelelő kifejezéssel — a gyógyteázás. A tea ugyebár a *Camelia sinensis* cserje szárított rügye meg a levelei, a mi esetünkben pedig különböző gyógynövények, gyógynövénykeverékek füzteről van szó. Ezért is választottam a latin eredetű *tisana* (gyógynövények vizes kivonata) kifejezést, hogy alapszabán megkülönböztessék a kettőt egymástól.

— Hányféle gyógynövényt gyűjt? — Összesen körülbelül kétszázat gyűjtök, szárítok, konzerválok, aprítok, s belőlük készítem a különböző hatású és rendeltetésű keverékeket. Ebben a munkában nagy segítségemre van a lányom meg a fiam. Lányom, talán éppen a példa hatására, biológusnak készül. Gyermekem máris igen jól ismerik a növényvilágot, és szeretik, érthetően, a természetet. Szeretik, egészen addig menően, hogy a család szívesen fogyasztja is mindazt, amit a természet, terített asztalként, nekünk nyújt.

— Ezek szerint, feltételezem, hogy a gombát is kedvelik...

— Falunk környékén arra is alkalom nyílik, hogy gombát szedjünk, úgy általában a fenyőövezetben tenyészőket elsősorban. Körülbelül 60 fajt gyűjtünk egyre-másra, kiváló gombásreceptjeink vannak. S mivel a „gombabánság” időkire is gondolkunk kell, hát porítjuk a gombát, szárítjuk, vagy pedig sokféle fűszerrel ízesített gombakivonatot készítenk.

— Elődeink, nagyanyáink — hadd emlékeztessék csak Bornemisza Anna szakácskönyvére — nem csupán használták, de termesztették is a kiskertekben a fűszernövényeket. Napjainkban egyre kevesebbet fordulunk a hagyományos fűszerek felé.

— Valóban, fűszer- és konyhakultúránk elszárvult, elfelejtettünk sok mindent abból, amit nagyanyáink még előszóval használtak. A piac s a gyógynövényszaküzletek kínálata is meglehetősen szegényes. Pedig a természet maga is sok mindenfélét kínál fűszerezésre, csak éppen hozzáértő szemmel kell keresni és le kell hajolni érte. Itt hadd tegyek egy kis kitérőt. A népszerűsítés hatására az utóbbi években nagy kereslete van a reumás fájdalmakat enyhítő fillérfünek, sokan ostromolják a gyógynövényszaküzleteket, patikákat érte. S vásárolják, ha éppen kapnak. A fillérfü

ilyen hatásával magam nem foglalkoztam, bár hiszek a Péter Béla tudásának. Tény azonban, hogy bakteriumölő hatású, s bizonyos keverékekben igen jól használható kolitisz, bélbántalom ellen. Bárki gyűjthet, amennyit csak kedve tartja, tele van vele a bükkü erdő és környéke... Visszatérve a fűszernövényekre, még az erkélyen is megtermesztjük, cserépben, kisládában a konyháralót. Az illatos majorannát, a rozmarinot, bazsalikomot, citromfűvet, mentát, metélőhagymát például, akár a leustyánt meg a tárkonyt is. Mindig kéznél lesz. Kirándulásaink alkalmával pedig gyűjtögetünk szorgalmasan a kopaszodó kakukkfűvet (*Thymus glabrescens*) — gyógynövény meg fűszernövény is. A virágos száraitól készült tizána a számarköhöges hatású ellenszere. Számos keverékben van helye. Szintén értékes fűszernövényünk a vassfü (*Verbena officinalis*). Magam készítette fűszerkeverékeimben sok ilyent hasznosított, helyettesítve importált fűszereket, s még egészségesebb s ízebb is, mint például a nélkülözhetetlennek kikiáltott bors. Nagy segítségünkre lehetne a gyógynövényvállalat is, ha kiszélesítené termékcsaládját. Olykor vásárolhatók fűszerkeverékek is, de szerintem még jobbak, ízebbek is készíthetők, hiszen a nyersanyag „a zöld patikában” bőséges mennyiségben rendelkezésünkre áll. Ez a megjegyzésem egyébként vonatkozik a gyógynövénykeverékekre is, elkelne néhány újabb recept. Ezzel azonban nem szeretném lekicsinyelni a vállalat eredményeit, hiszen, teszem azt, a szerbtövis és még sok minden más, rengeteg ember szenvedéseit enyhített és enyhíthet is. S itt, ebben az egyetemi városban, erre különösképpen van lehetőség, hiszen nagyra becsült szakemberek igen kiváló eredményeket értek el — gondolok itt a dr. Pavel Petcu — Bordás Imre — Ecaterina Andronescu, dr. Mircea Tămaş és mások kutatásaira, a Gyógyszerészeti Fakultás, a Gyógyszerészeti Kutatóintézet munkatársainak eredményeire. Nemkülönböztetve a szomszédos egyetemi város Orvosi és Gyógyszerészeti Intézetének neves munkaközösségére, avagy a Piatra Neamţon folyó igen érdekes és eredményes munkára.

— Nyilván, sok mindent tanulhattunk tőlük és másoktól Ön is, saját kutatásai érdekében.

— Természetesen; orvosokkal is együttműködöm s az iskolai laboratóriumomban kísérletezem, jelen-

(Folytatása a 20. oldalon)
Lejegyezte: REISZ KATALIN

Gyógynövények: 1. Pörös gyöztörő, ennek levele adja a szívbetegségek gyógyszerének alapanyagát; 2. Mák, az ópium legfőbb alapanyaga; 3. Ökörfarkkóró, ennek virágszirmal köhögés elleni teát adnak; 4. Beléndek, e különben mérgező növény levele és magja fontos gyógyhatású anyagokat tartalmaz; 5. Csattánó maszag, hatóanyagait asztma és légzési zavarok ellen használják; 6. Nádragulya, görcsoldó, pupillatágító hatású növény.

F

Film

Szembenézés

Egy áruház ifjú kirakatrendezőjébe, Katya Yamóba, beleszeret egy bizonyos Jack Price. Mivel visszautasításra talál, Price valóságos hadjáratba kezd: a lány távollétében behatol a lakásába, fenyegető üzeneteket hagy hátra, éjjel-nappal zaklatja telefonon. Katya elcinte nem veszi komolyan, de lassan rádöbben, hogy üldözője pszichopata, nem védi meg tőle senki és semmi, még a vőlegénye sem. Elhatározza, hogy szembenéz üldözőjével. Találkozásuk színhelye egy elhagyott, régi híd... A *Lady Beware* című amerikai film női főszereplője Diane Lane (képünk).

CYBULSKI-DÍJ

Az Ekran című lengyel filmlap már 19 éve díjat alapított az 1967-ben tragikusan elhunyt kiváló filmszínész, Zbigniew Cybulski emlékére. A díjjal évről évre a legtehetségesebb fiatal színészeket tüntették ki. A szakmai körökben nagyra tartott elismerésben eddig — egyebek közt — olyan színészek részesültek, mint Daniel Olbrychski, Olgierd Lukaszewicz, Maja Komorowska, Krystyna Janda, Marek Kondrat, Hanna Mikuc, Edward Zentara.

Idén a bírálóbizottság választása Maria Gladkowskára és Piotr Siwkiewiczre esett. Előbbinek Filip Bajon *Mágnes* című filmjében nyújtott alakítását, utóbbinak Rakoslaw Piwowarski *Yesterday* és *Vonat Hollywoodba* című alkotásában játszott főszerepeit jutalmazták. — Képünkön: Zbigniew Cybulski, ahogyan emlékszünk rá.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Már nem kezdő

Patsy Kensit (képünk) alakítja a *Priceless Beauty* című amerikai film egyik főszerepét. Az 1968-ban született énekes-színész az *Abszolút kezdő* című Julian Temple-filmben kezdte el filmszínésznői pályafutását, bár gyermekszereplőként A nagy Gatsby című filmben, Mia Farrow kislányaként, már láthatták a nézők. Patsy Kensit nevét egyébként a rockzene kedvelői jól ismerik, A nyolcadik csoda nevű rockegyüttes énekesnőjeként.

Szinte nincs olyan hónap, hogy valamelyik hazai moziban ne vetítenének NDK-ban készült indiánfilmet, amely mindig telt házat vonz, főleg a fiatalok köréből. Egymás után kerültek műsorra: *A Nagy Medve fia*, *Vadölő*, *Fehér farkasok*, *Osceola*, *Tecumseh*, *Apacsok*, *Ulzana*, *Severino* stb. Mindegyik főszereplője a közkedvelt Gojko Mitić, akiről sok néző — a szerepein túlmenően — még sok mindent szeretne megtudni. Lássuk tehát, ki is ő tulajdonképpen, és hogyan alakult pályafutása?

Gojko Mitić a dél-szerbiai Strojkovacou született 1940. június 13-án, tehát hegyek és erdők vidékének

Az indiánvezér

gyermek. Már gyermekkorában kiváló tornász volt, jól lovagolt, úszott, biciklizett, futott, fára mászott, de az iskolában a többi tantárggyal már nem állt olyan jól, mint a testneveléssel. Viszont sikeresen felvételizett a belgrádi Testnevelési Főiskolára, ahol 1963-ban tornatanári diplomát szerzett. A filmgyártással 1961-ben került kapcsolatba, amikor Cornel Wilde, a neves angol rendező-színész, felkérte, hogy legyen dublőr a *Lancelot lovag* című filmjének életveszélyes jeleneteiben. Így kezdődött a pályafutása, amely ezután felfelé ívelt. Közben szorgalmasan látogatta a belgrádi Film- és Színiakadémia előadásait is. Az Avala Filmstúdióban már ismert egyéniség lett, s mikor Belgrádba érkezett, egy May Károly-filmtrilógia előkészítésekor leszerződötték három Winnetou-filmhez indiánnak. A főszereplők azonban Pierre Brice és Lex Barker voltak. E filmeket követték a *Keselyűk alatt* és *Az Ezüst tó kincse* című újabb produkciók, melyekben már fontosabb szerepeket kapott. Ezeket a filmeket szintén Jugoszláviában forgatták. 1965-ben aztán végleg elhódította őt Jugoszláviából a DEFA Filmstúdió, és sorra

írták számára az indiánszerepeket. Most már főszerepeket. A *Nagy Medve fia*ival Mitić hetek alatt az NDK egyik legnépszerűbb színésze lett. 1967-ben következett a *Vadölő*, 1968-ban *A sólyom nyomában*, 1969-ben a *Fehér farkasok*, 1970-ben a *Halálos tévedés*. Ugyanebben az évben szerzett színészi diplomát, és az egyik német színház tagja lett. Még ugyanebben az évben szerepelt egy sci-fi filmben is, a *Meteorvadászok* ban. És tovább folytatódtak az indiánszerepek az *Osceola*, *Tecumseh*, *Ulzana*, *Severino* című alkotásokban. 1975-ben Dean Reed oldalán szerepelt a *Vértesszérekben*, amelynek a forgatókönyvét is Dean Reed írta. De közben ő is bemutatkozott forgatókönyvíróként az *Apacsok* című filmmel. 1983-ban Mongóliában forgatták a *Fehér toll* című filmet, amelyben természetesen ő játszotta a főszerepet. Ez volt a DEFA tizenegyedik indiánfilmje. Nem elhanyagolható tény, hogy ezek a művek könnyen eladhatók a világ minden országában, és ezáltal Gojko Mitić is népszerű lett a világ minden táján. Közben más témájú filmekben is szerepelt, mert nem akart kizárólag „indián” színész lenni. Így fontos szere-

Gojko Mitić — civilben

peket alakított a *Hosszú utunk* című jugoszláv filmben, a *Hosszú lovaglás az iskoláig* című gyermekfilmben, valamint két tévésoroztatban (*Második szenvedély*, *A halál archívuma*).

Gojko Mitić járt hazánkban is, és filmezett a Kárpátok szép tájain, több román színész társaságában. Így lett a hazai közönség — különösen a fiatal nézők — kedvence is. Már 48 éves, de mivel rendszeresen sportol, az évek nem látszanak meg rajta.

POLYÁNKI SÁNDOR

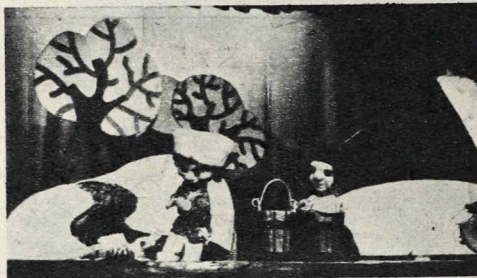

SZ Színház

ÁLLANDÓSÁG ÉS VÁLTOZÁS EGY BÁBSZÍNHÁZBAN

Csillogó gombszemek, gonosz boszorkányok és jó tündérek, reflektorok fényében „kéz-test” melegével, étellel töltött rongybábuk, s odalent, a nézőtéri sötétben, tiszta gyermeki indulatok csapongása, őszinte rémület vagy éppen önfeléd, felszabadult kacagás. Nos, ez az a bábvilág, mely a kincses városban is immár közel négy évtizede nemzedékek számára értelmét nyiladoztatja, szellemiségét gazdagítja, régi és új mesék kifogyhatatlan, feneketlen zsákjából csalva elő újabb és újabb eszközét a szórakoztatva nevelésnek, a léleképítésnek. A „hőskorszakban”, amikor még a tévzés és sok helyütt a rádiózás lehetőségei sem adták meg, s a „nagytestvér”, a színház sem igen kopogtatott, ezek, a kis bábok és az őket étellel megtöltő bábosok voltak a kultúra fátylavivői, kicsik és nagyok számára egyaránt. Csupán az emlékeztet őrzi azt a határtalan lelkesedést, azt a nagy-nagy örömet, amelyet egy-egy kis falu világába be tudott csalni hófehérke, az erdő sok kis művésze, Lúdas Matyi, Argyélus királyfi, Fram, a jegesmedve; Elek apó, a Grimm-testvérek és Creangă több mesefigurája. A társulatok régi tagjai gyakran emlegetik ma is, hogy ott, ahol még villany sem volt, áramfejlesztőt állítottak be az előadás idejére, sőt valahonnan (a falvak szomszédságából) tartalék berendezést is szereztek, nehogy valami baj „előadja magát”. Emlegetik, milyen felejthetetlen érzéseket váltott ki, amikor jöttükre ünnepölőbe öltözött egy-egy falu, mintha templomba indult. És emlékeznek a csodalátni érkezők kultúrház felé önzölésére, a hálálkodások őszinteségére, marasztalásokra és visszatérés ígéreteinek kikövetelésére. A bábosok emlékeznek, mert átérzik vállalkásuk nagyságát, munkájuk fontosságát, szükségességét és belső szépségét.

Mindez azért vált fontossá előrebocsátani, mert az idej esztendő eddigi tapasztalatainak és a további elképzelések számbavételének is felelőtlődött. Múltbeli emlékreigókra is szüksége lenne e nehéz-szép vállalkásnak, a bábozásnak, jelenlegi rangvesztése (látszatának) cáfolatához? Tapasztalunk kellett, hogy egy — lényegét tekintve rutinmunkának tetsző — évadközi számbavétel esemény rangjára képes emelkedni. Az ok: a bábozásnak ma már nincs az eddigiekhez mérhető sajtoja! Olykor a bemutatóról szóló országos vagy helyi híradás (is) elmarad. Az eseménykrónikákból kimaradnak a társulat vendégtájkainak, kiszállásainak hírei, s a legutóbbi — alább külön is említésre kerülő — bemutatóról már fényképek sem készítették (belső, színházi kezdeményezésre sem). A mellékelt fotók kimondottan a jelen szöveg illusztrációs anyagaként készültek. Ami mindezek ellenére megnyugtató, hogy a társulat továbbra is hivatásának tudatában igyekszik végezni kultúraterjesztő, nevelő tevékenységét a gyermekek körében. A körülmények és lehetőségek tekintetében persze sok minden változott a „hőskorszak” évei óta, a közel négy évtized alatt. Jelenleg az egyik legfontosabb feladat az, hogy Cluj-Napoca kéttagozatos Állami Bábszínháza, más városokban

A csuka parancsára

Csomafáy Ferenc felvételei

működő testvérintézményeihez hasonlóan, minél nagyobb mértékben biztosítsa gazdasági önállóságát. Amint az *Nicoleta Brad* igazgatónő adataiból kiderül, a feladatnak sikerrel tették eleget az év eddig eltelt időszakában. (Az adatok értékeléséhez tudni kell, hogy újabbban, az azelőtti ősz—tavaszi évadok helyett, január—decemberi időszakokban mérik tevékenységüket a kulturális intézmények is, a termelőegységekhez hasonlóan.) A nagyvakáció utáni szeptemberi folytatásig az idej évre előirányzott 665 előadásból összesen 488-at játszott le a két tagozat. Az előadásonkénti átlagos nézőszám 208 volt, tehát a tervnek megfelelően alakult. A közel hétszáz ezer lejcs eddigi összbevétele azt jelentette, hogy a társulat négy hónappal az idej év befejezése előtt már közel 75 százaléknál tartott bevételi tervének teljesítésében. A helyi előadások mellett a sikeres turnék is hozzájárultak az eredmények kedvező alakulásához.

A román tagozat júniusban járt Bistrita-Násăud megyében, szeptember második felében pedig észak-moldvai megyék falvait, városait kereste fel. A magyar tagozat márciusban és májusban járt a Maros és a Küküllő völgyében, a Csíki- és Gyergyói-medencében. Most, az ősz folyamán, újabb két alkalommal járják be — sajnos, immár rutinszerűen — ugyanezt a vidéket. Román nyelven a Grimm-testvérek *Jancsi és Juliskája* mutatták be Szilágyi Dező dramatizálásában (fordította és rendezte Aureliu Manea), majd ezt Constantin Ștefănescu *Három kedves kismacskája* (Trei pisicute dragute) követte (a szerző zenéjével és rendezésében). Őszire újabb két bemutatót terveztek: ugyancsak Ștefănescu készítette elő a *Creangă-meséket*, Irina Poantă-Petraș pedig a *George Coșbuc-versek* színdarabját.

A magyar tagozat — Kovács Ildikó, a kiváló bábrendezőnő, nyugdíjba vonulása óta — gyakran hasznosítja tagjainak hozzáértését, tapasztalatát rendezői minőségben. Így történt ez az év eddigi két bemutatójának esetében is. Az elsőt, a január 10-én bemutatott *Csipikét* — Fodor Sándor darabját — Koblicska Kálmán vitte színre, miután már előzőleg, az elmúlt évadok során a *Lyukasmárkú tündér*, A kíváncsi elefántkólyok és a *Papírszív* című bábdarabokat is ő rendezte. 1988 második bemutatója egy évtizedekkel ezelőtt már játszott, kedves darab: *A csuka parancsára* volt. Alekszej Tolsztoj meséjéből Szergej Tarkovszkij írta bábdarabbá, magyar nyelvre Szegő Iván és Mészöly Miklós dolgozta át. Jemeljuska kalandos történetének Balló Zoltán volt a rendezője, aki azelőtt a *Cizmás kandúr*, *Argyélus királyfi*, *Jancsi és Juliska* színre vitelével és több felújítással igazolta már ez irányú képességeit. Ő jegyezte meg a beszélgetések során, hogy sajnos, a nagyszínházakhoz hasonlóan, a bábszínházak is darabhiányban szenvednek. Az új bábdarab is hiánycikk, s ezért van az, hogy egy-egy jobb munkát azután öt-hat bábszínház is játszik. Ezért a repertoár az évek során csak lassan változik. Inkább a kis nézőknek újabb és újabb serege „nő be”. Persze, a sikerdarabok érthetően maradnak hosszabb életűek. 1979 óta játszzák például az *Eljőhetnél hozzám* című darabot (R. Molnár Erzsébet), és ugyancsak kedvencei marad-

tak a közönségnek, tehát gyakrabban játszottak ma is a *Csodafazék* és a *Dolgozz, macska* (Kovács Nemere két kisdarabja), Mórícz Zsigmond *Allatmeséi*, a *Micimackó* és a *Creangă-mesék* (melyeket még Kovács Ildikó rendezett volt). Ugyancsak sikerdarab a *Miért lopta el a sárkány a labdát?* (írta Jan Mahlik), amelyet a társulat jelenlegi rendezője, Aureliu Manea állított be. Ennek tavaly augusztusban volt a bemutatója.

A tagozat régebbi évjártait B. Botos Júlia, Balló Zsuzsa, Balló Zoltán, Jakab Ildikó és Koblicska Kálmán képviseli. Őket egészítik ki a nyugdíjazások nyomán idekerült „újoncok”. Közülük Csorján Márton már évekkel ezelőtt tagja lett a csoportnak, s a belső „csinálj magad” mozgalom keretében, ahogyan viccelődve nevezni szokták, egyre gyakrabban szerez vagy állít össze zenét is az új darabokhoz. Nemrég újabb két tag bővítette a létszámot, Varga Ibolya és Csák Zsolt, akik mindent elkövetnek a mielőbbi teljes beilleszkedés érdekében. Csák Zsolt egyébként, több beugrás után, *A csuka parancsára* Jemeljuskájaiban első igazi főszerepét játszhatja. És a felsorolásból semmiképpen sem maradhat ki a csoport legnagyobb művésze, a bábozás határaitól túl is elismert megszálottja, Péter János sem, aki ugyan jelenleg betegnyugdíjas, de szerepeit továbbra is játssza, s így nem vált meg kedves bábjaitól, s a legalább annyira szeretett gyerekközönségétől sem. És nem hagyhatjuk ki Günter Wallner nevét sem, aki a csoport díszlettervezője.

Az ősz folyamán újabb két darabbal gazdagodott a repertoár. Eugenia Zaimu *Mezei virágok* és Victor Efimiu *Emberpalánta* című darabjait vitték színre R. Molnár Erzsébet és Éltető József fordításában; az előbbi Aureliu Manea, az utóbbit a Bolyaiai városból vendégként érkező Maria Mierluț rendezésében.

A társulat tehát megszokott hétköznapijait éli. Próbák és előadások követik egymást, néhány kiszállással és hosszabb, többnapos turnéval „fűszerezve”. Hétköznapi élet hétköznapi gondokkal, s gyermekkacagással, lelkes tapsban kifejezésre jutó elismeréssel. A társulat úgy tartja, hogy a hagyományok kötelezik. Kísértenek például a régi turnék, a bányai, bányavideki vagy a barcasági és háromszéki utak. Most is eljuthatnának többfelé, több gyerek elé, eldugottabb vidékekre is. És gyakrabban a megyeszékhely közelében levő falvakba és városokba is, ahol egy-két évvel ezelőtt még négy előadásra szóló bérletek voltak. Nem valószínű, hogy az érdeklődés csappant meg. Inkább a szervezési munkának kell az elvárások színvonalára emelkednie. Volt idő, nem is olyan régen, amikor a bérletelőadások a Szilágyság, Kalotaszeg és a Szamos-hát településeire is kiterjedtek, jelenleg csupán a megyeszékhely két iskolájában, a Brassai Sámuel Ipari Liceumban és a 3-as Számú Matematika—Fizika Liceumban állandósítják jelenlétüket a hat előadásra szóló bérletek. A testvértagozat e tekintetben jobban áll, az adatok tanúsága szerint 5000 bérletet kötöttek idej előadásaira Turda, Dej, Huedin, Gilău, Gherla óvodásai és kisiskolásai között. Mind az önellátási, mind pedig a kultúraszolgálati feladatok megkövetelnék e szervezési tapasztalatokat, lehetőségek szélesebb körű alkalmazását. Mindkét tagozat produkcióinak továbbra is a lehető legszélesebb körű gyermekközönséghez kell(ene) eljutnia. A jobb területi átfogás is fontos feladat lenne a teremtőké példás teljesítése mellett. Hogy a kis gyermekszemekbe minél több helyen gyűjthessék az igazalom szikráit a bábuk, minél többfelé hirdethessék, hogy a jó, az igaz továbbra is győzni képes, a rossz pedig elnyeri büntetését, pont úgy, mint a mesében...

PILICH LÁSZLÓ

Csipike és Kukucs

Dolgozz, macska

Milne: Micimackó

(Róbert Ida szerepében Szabó Mária.)

Most ősszel negyvenedik évadjába lépett a Tírú Mureş-i Bábszínház. Ez alkalomból beszélgetünk *Smaranda Enache* igazgatónővel. Első kérdésünk a gyermekközönségre vonatkozik.

— Mennyi nézője van évente a bábszínháznak?

— Csupán az elmúlt évadban negyven ezer óvodás és iskolás váltott bérletet előadásainkra megyénkben, a Székelyföldön, valamint a szomszédos Bistrița-Násáud megyében. Bejártuk e tájak minden városát és községét. Nyáron is felléptünk a pionírtáborokban, üdülőhelyeken, gyermek- és felnőtt közönség előtt — válaszul az igazgatónőre. — Varietéműsorunk itthoni előadásain Illyés Kinga színésznő is nemegyszer volt a vendégünk. Legújabb bemutatónkkal, a *Frederico García Lorca* bábjátékából készült *Don Cristobal meg Rosita kisasszony tragikomédiájával*, először a constantiai bábszínházi fesztiválon léptünk a közönség elé — szép szakmai sikerrel. Itt említem meg, hogy Valentin Lozinca bábszínészünk a costineşti-i nyári versenyen szerepelt és nyert díjat, önálló pantomimjával. Ezt a félórás produkciót — a helyi filharmonia kamarazenekarával együttműködve — továbbra is műsorunk szeretnénk tartani.

— A bábszínház mégis elsősorban az óvodásokhoz és az iskolásokhoz szól...

— Természetesen. Ez a műsorrendünkben is kitű-

A negyvenedik évadba lépve

nik. Az elmúlt évben a román tagozaton gyermekeknek való darab volt Creangă *A kiskakas félkrajcárja*, José Géral *Plum-Plum kalandjai*, Oscar Wilde-tól *A halász és a sellő*; a magyar nyelvű bemutatók közül: Milne *Micimackója*, Violet Philpoth *Koronás Kleofása*. Rendezőink, Maria Mierluţ a magyar tagozaton és Antal Pál a román tagozaton is színre vittek egy előadást: Antal a *Jancsi és Juliskát*, Mierluţ pedig a *Hamupipóké*t. Az előadások díszletét Haller József tervezte, Horváth Ödön kivitelezte, de ő is tervezett már díszletet és bábút. Rövidesen bemutatjuk Kovács Ildikó *Cini Samu kalandjai* című bábjátékát a román tagozaton, a magyar tagozat pedig Samuil Marsak *Tornyoska*, Nina Gernet *Libácska* című, kisgyermeknek való meséjét „hozza ki”.

— Mit láthatunk 1989-ben?

— Két fontos irodalmi évfordulóra készülünk, az Eminescuéra és a Creangééra. Továbbá két ösbemutatót tervezünk: Haller I. József *Péterke és a krampusz* című darabját a magyar, és egy állatmesét a román tagozaton. Szívesen foglalkoztatnánk más szerzőket is. Irodalmi titkáruk állandó kapcsolatot tart fenn írókkal, de továbbra is kevés a bábdarab. Közönségünk idén újra láthatja majd *A szarvasokká vált fiúk* című népballada bábszínpadí változatát, amelyben a két tagozat színészei együtt lépnek fel. Ezzel az előadásunkkal évekel ezelőtt nagy sikert arattunk ázsiai turnékon. Továbbra is műsorunk tartjuk Caragiale-t, Ispirescut, Cezar Petrescut, Mihai Crişan, Arany Jánost, Méhes Györgyöt, Maeterlincket, a Grimm testvéreket és másokat. Jeles bábszínésznőnk, Nagy Katalin, idén ment nyugdíjba. Számos főszerepben tűnt ki, legutóbb ő volt a Micimackó. Búcsúelőadást szeretnénk rendezni az ő tiszteletére.

— Mint tapasztaltam, azért továbbra is játszik. Mint ahogy, nagy örömről, a Lorca-bemutatón a

Mihai Crişan: Széna, vagy szalma

másik nyugalmazott bábszínészük, Olysó Kornélia is fellépett. Mivel szándékoznak megünnepelni bábszínházuk negyvenedik évfordulóját?

— Áprilisban kollektiviummal egybekötött bábszínházi hetet szeretnénk rendezni, amelyre szinkritikusokat is meghívunk, az ország különböző városaiból.

— Egyfajta megmérettetésre határozták el magukat?

— Így is mondhatnánk, természetesen.

— Naponta átlag három előadást tart a — tagozatonként — tízenkét bábszínészük. Sokat vannak úton. Azonkívül még próbálnak is. Munkájuk fizikai megterheléssel is jár, hiszen nemcsak bábút, hanem díszletelemeket is mozgatnak, ha az előadás úgy kívánja. Néha öt-hat kilos bábukat emelgetnek, lebegtetnek órákon át táncolva, énekelve, beszélve. Ki tanítja meg mindezt a bábszínészeket?

— Főiskola hiányában mindig is a munkahelyen képezték ki őket idősebb kollégáik és a rendezők.

Eros oldaluk a bábmozgatás, ebben igazán kiválóak; mindig szépek a díszletek, kifejezőek a bábuk. Most, az évforduló előestéjén, legszívesebben a társulat valamennyi tagjának nevét ideírnam, ha nem nyúlna túlságosan hosszúra a névsor. Ehelyett fogadják legszeretetteljesebb köszöntésünket.

(szépréti)

Rokokó hangulatú kép

láthat itt az olvasó, egy rokokói könnyedségűnek és finomságúnak nem mondható előadásról. Victorien Sardou és Émile Moreau *Szókimondó asszonyosság* című vígjátékának zenés változatát az 1986—87-es évad végén, kilencedik bemutatóként vitte színre az oradeai színház magyar tagozata, és az otthoni sorozat után, az 1988—1989-es évad elején, egy nagyobb turné során, több helység színházkedvelő közönsége előtt is eljátszotta. Felvételünk is ez alkalommal készült, s ugyan csak ezúttal lehetünk tanúi annak, hogy egy erény átfordul a maga ellentétébe. A társulat igényes játékrendjéről, bemutatóik minden más együttesét meghaladó számáról, munkájuk lendületeségéről többször is dicsőreleg emlékeztünk meg ugyanis az elmúlt évek folyamán. Egyes előadásokat megtekintve utóbb időnként képtelen támadt bennünk: nem túl sok az évi 9—10 bemutató, nem itt kell keresni annak a gyökerét, hogy némelyik előadás félkész állapotban kerül a közönség elé? A

Szókimondó asszonyosság szeptemberi előadásain szomorúan, sőt egyre jobban elszomorodva kellett látnunk azután, hogy mindaz, ami szövegben könnyed, franciás szellemesség, jóízű humor és kedves fordulat, átalakul ebben a fél kézzel színpadra állított, rendkívül vitatható értékű zenés feldolgozásban tenyeres-talpas vaskosság, üvöltözéssé és fülrepereszto hársánysággá, a célzásból rámutogatás lesz, s az egész színpadi sablonok elegeyes gyűjteményeként hat. Még az az egy-két elfogadható alakítás is, amit ügyvel-bajjal felfedezhetünk, veszti az értékéből a riccsajos zenebenében.

Ennél is szomorúbb, hogy mindez az ironikus felül emelkedés pózban tetszeleg.

A színházi élményre éhes közönség mükedvelő színvonalú előadást kap, s ezt beállítottágának megfelelően és kiéhezettégének foka szerint méltányolja vagy végigkínálja.

(—)

Jelenet a Szókimondó asszonyosságból

Zenei élmények

Bartolo:
KÖPECZI
SÁNDOR

A sevillai borbély előadásán Köpeczi Sándor eleveníti meg Bartolót a cluj-napocai Román Operában. Erőltén öregember az ő Bartolója, s mint ilyen nem is reális ellenfele a grófnak. Viszont csupa szem és fül, mindent meglát és meghall. Csendesen dohog, nem rohangál, kiméli magát. Lassan odamegy, megvizsgálja azt, ami gyanús, kommentálja a nemtetszőt, számon kér, de minden öregsége ellenére Rosinával, gyámleányával megfellebbezhetetlenül érzékelteti, hogy érzelmileg és anyagilag neki van kiszolgáltatva. Ez a teljehatalom ad lehetőséget, hogy kellemetlen perceket szerezzen a szerelmeknek, s kelti benne együtt az érzést, hogy legyőzhetetlen. Mindent látása-hallása ellenére éppen azáltal válik komikussá, és egy kicsit sajnálásra méltóvá is, hogy minduntalan kelepébe esik, az ostor rajta csattan.

„Vallj be mindent, megbocsátok... Szállj magadba, légy szerény...” — figyelmezteti Rosinát, s természetesen megértést vár a lánytól. Figaróval szembeni viselkedése megfontolt, az ördögös borbélyt is nyugalomra intő, hogy saját házassági tervét keresztülvise. Magabiztosságának, képzelte felsőbbrendűségének tudatában nem fogadja el Basilio rágalomajánlatát. Valami gyanú mégis ébredni kezd benne, mert már csak személyesen intézkedik. És pont ekkor veszít, ekkor válik sorsa tragikomikussá. Mert a természet rendjét figyelmen kívül hagyva nem is nagyon érti, hol és hogy vesztette el a játszmát. Ez a tartalmas elképzelés s a hozzá társuló kitűnő hang és kifejező erő emeli Köpeczi Bartolóját a megszokott fölé.

KÓRÓDY ELEK

SZENTES BAKÓ KLÁRA

K
Képzőművészet

Amikor beléptem a Miercurea Ciuc-i új galéria aijáján, önkéntelenül balra fordultam. Az első alkotás, amelyre felfigyeltem, jelentette számomra a tárlat egyik legkellemesebb meglepetését. Címe: *Csendélet*. Ez egy térhatású textíli. De vártak rám még más meglepetések is ezen a kiállításon: figuratív ábr

rákkal díszített szőnyegek és a miniatűr textíliák. E művek — úgy érzem — több meleget és líraiságot sugallnak (főleg a színek és a változatos formák által), mint „óriás” társaik. Mert e kis „kompozíciók” (így nevezi őket alkotójuk) valósággal lenyűgözik a nézőt. Erdemes megfigyelni, hogy milyen jól ötvöződnek bennük a természet formaelemei a nonfiguratív motívumokkal.

A tárlat megnézése után felkerestem otthonában a művésznőt, s elbeszélgettem vele pályafutásáról, alkotómunkájáról.

— 1976-ban végeztem a Cluj-napocai Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskola grafika szakán — válaszolt első kérdésemre. — A textilművészettel elmélyültebben 1980-ban, Miercurea Ciucba költözésünk után kezdtem foglalkozni. A főiskolai évek alatt — természetesen a rajz, a grafika mellett — elsősorban a fotózással foglalkoztam.

— Első kiállításán is fotóművészként ismerte meg a közönség.

— Igen. 1976-ban férjemmel, aki már régebbi fotózott, mint én, közösen állítottuk ki felvételeinket.

— Nusfaláun is ilyen irányban haladt tovább.

— Valóban így van. Hozzá kell azonban fűznöm, hogy érdeklődésem kibővült a néprajzkutatással. Hiszen itt ismerkedtünk össze és kötöttünk szoros barátságot Major Miklós földrajztanárral, aki akkor már elismert néprajzkutató volt.

— Ennek eredményeként került sor második sikeres (ismét közös) fotókiállításukra 1979-ben Cluj-Napocán, a Korunk Galériában.

Igen, és itt már kimondottan néprajzi témakörű fotókkal (*Feffák* címmel)

Csendélet

jelentkezünk a közönség előtt.

— Most már térjünk a textilművészetre.

— A fotózásnak, néprajzkutatásnak köszönhetően egyre közelebb kerültem a népi alkotásokhoz. Most már bekevertem az udvarra, a házakba, s így al-

(Folytatása a 18. oldalon)

FORRÓ MIKLÓS

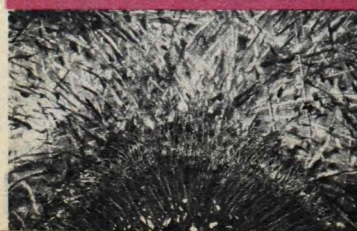
Új Élet Galéria

Török Levente és Vincze László munkái

Török Levente: Anyaság

Török Levente: Díszítő kompozíció

Hogya két tárgy, két ember, vagy a tárgy és az ember találkozásából születő két műalkotás egymás mellé kerül, a szemlélő óhatatlanul kutatni kezdi a köztük levő hasonlóságokat vagy különbségeket. Egy tárgy önmagában csak egy tárgy. Egy ember önmagában csak egy ember. Egy műalkotás önmagában csak egy műalkotás. De két tárgy, két ember, két műalkotás már egy viszonyt is feltételez, amit egy egyszerű számmal, a kettő matematikai összegével, nem tudunk kifejezni. Így van ez akkor is, ha a művek teljesen véletlenül kerültek egymás mellé. De Török Levente és Vincze László munkái nyilvánvalóan nem véletlenül szerepelnek itt közös kiállításban, hiszen bármelyikük egyedül is meg tudta volna tölteni ezeket a falakat színvonalas képekkel, illetve rajzokkal. Akkor hát miért vállalkoztak a közös megmértetésre? Félnek talán a magánytól, félnek egyedül szembesülni a nézővel? Vagy a barátság üzenetét is közvetíteni akarják nekünk? Esetleg annak az iskolának a gazdag utóvalójáról szeretnének itt tanúskodni, amelyben mindketten végeztek, több mint egy évtizeddel ezelőtt? A helybeli Művészeti Középiskoláról van szó, arról a szellemi műhelyről, amelynek egykori erejéről újfent meggyőződhetünk, ha az itt kiállított művek technikai és szemléletbeli érettségét szemügyre vesszük. Nos, úgy gondolom, kell lennie még ezen túl is valaminek, valamilyen közös művészi hitvallásnak, ami összeköti őket. Ha

most ezeket a hasonló vonásokat emelem ki, valószínűleg árnyékba kerülnek egyéniségük megkülönböztető jellegzetességei. Pedig mindketten szuverén művészek, akik konok kitartással leküzdötték a hátrányt, hogy foglalkozásuk és hivatásuk nem egészen esik egybe, és máris eredeti stílust, eredeti világlátást tudnak felmutatni. Török Levente többnyire a sötétebb színek komor tömbjeiből építkezik, minden képe valamiféle robbanás előtti állapotot jelez, csend van ezeken a képeken, de nem az a csend, amikor megtörtént már minden, hanem amikor még semmi el nem végzetetett. Mintha a szenvedés egy-egy stációját akarná ábrázolni, sejtetve a feloldozás, a megigazulás közelgő pillanatát is. Vincze László látszólag egészen más alkat. Könnyedén, lehetőségnom vonalakkal, a fehér és fekete közötti átmenetet teljesen mellőzve rajzol, gyermeki derüvel, önfeladással és fantáziával. Míg Török Levente terei zsúfoltak, ő a teret nem tölti ki, sőt mintha rettegne attól, hogy az egész papírt elfoglalja. Üres felületek minden grafikusnál vannak, de a kompozíció erővonalai láthatatlanul behálózják a fehérre hagyott részeket is. Itt nem. A vonalak nem folytathatók, tessék megfigyelni, hogy mennyire zártak, mennyire külön léteznek a papírtól. És bár ez tűnik kettejük legellentéesebb tulajdonságának, ez is kapcsolja a legerősebben

össze őket. Török Levente gúzsba kötött noalakra, ellenséges színekkel körülvett tojásdad formái kétfajta világ, kétfajta valóság egymásnak feszülését példázzák. Egy belső és egy külső valóságot. S ez a belső valóság, ez a lélekben épülő másfajta világ egy genezis előtti csendben vár arra, hogy szétörhesse burkát, s hogy magához hasonlíthassa azt, ami odakint van. Vincze László rajzainak zártsága ugyanezt sugallja. Két munkája is azt a képzetet kelti bennünk, mintha borostyánkőbe zárt élőlények lenyomatát látnánk, olyan élőlényeké, amelyek csak véletlenül kerültek az őket bekerítő fehér felületre. Mert a kétfajta világ nem tartozik szervesen egymáshoz, egyiknek meg kell változtatnia a másikat. Bízunk abban, hogy ama belső valóságnak, ama jövőérlelő csíráknak vagy magának lesz igaza, amely még külön létezik ugyan, külön is létezhet még egy darabig, de éltető közegre a felnövekedéshez mindenképpen szüksége van. Mint ahogy én bízom abban is, hogy Török Levente és Vincze László kitartóan járkál ezután is a maguk egyéni útját, amely egyszerűségeiket vagy talán mindannyiunk közös útja.

MARKÓ BÉLA

Elhangzott a tárlat megnyitóján.

Vincze László: Madár

Vincze László: Ósállat

D

Dialogus

Az olvasó írja

Emlékeztető

Én magam sem tudok sokat róla, de mivel azt tapasztaltam, hogy sokan még ennyit sem: úgy gondoltam, leírom, amit sikerült összehúvárokodom. Ez 1988-ban két okból is időszerű, hiszen idén november 29-én volt 45 éve, hogy meghalt, és december 4-én 90 éve, hogy született.

Engem pontosan tizenegy éves korom óta foglalkoztat a kérdés, hogy ki volt Józsa Béla. Hunedoarán ugyanis a Józsa Béla utcában laktunk. Szüleim a következőt tudták róla: az igazságért, a békéért, a munkásosztály, a szegények érdekeiért, jogaiért harcolt, és a fasizmus áldozata lett. Ez nem túl sok, de éppen elég volt arra, hogy valami gyermeki büszkeséggel mondjam ki utcánk nevét.

Aztán teltek az évek, visszakerültem szülőfalumba, s a minap kezembe akadt nagyapámnak egy régi levele, melyet nekünk küldött, a Józsa Béla utcába. Valami kimondhatatlan érzés öntött el, újból felébredt a bennem szunnyadó gyermeki kíváncsiság, s megpróbáltam alaposabban utánajárni, ki is volt valóban. Nos, jelenleg a következőket tudom:

1898-ban született; munkásmozgalmi tevékenysége, irodalmi, publicisztikai munkássága elválaszthatatlan egymástól. Jelentős szerepe volt a romániai

munkásmozgalmában. Illegális, fellegetlis lapokat szerkesztett (Szolidaritás, Irjatos, Új Szó). Fontos tisztségeket töltött be az illegális kényszerített Román Kommunista Pártban, cikkeket és verseket is írt azért, hogy a párt szava minél szélesebb körbe eljusson. A Munkás Athenaeum kiadásában 1939-ben jelent meg *Petőfi és az 1848–49-es magyar szabadságharc* című írása. 1941. március 15-én antifasiszta népi tömegmozgulás szervezésében vett részt. 1943-ban a fasiszták letartóztatták, és a börtönben halálra kínozták.

Úgy gondolom, nevét, munkásságát illik becsülnünk. Ne feledkezzünk el róla!

BESENYŐ SÁNDOR
Ieremia Neagră (Arad m.)

JÓZSA BÉLA

Számadás

*Feküdtem régen rongysubán,
Beleste rám a csillagok.
Eszien falán szél kapart,
Keresett: vajon hol vagyok?
Tűz sirt az ordás úst alatt,
Felette pók csomózta szálát,
A sarokba bújt, s onnan leste
Hálóba hulló vacsoráját.*

*Most itt fekszem, padlás a lakásom.
A füst a régi, szél fúj vadul.
Csak csillag nincs, hódunya fed be,
S szakadt béle arcomba hull.
A rend sző hálót, pókként körülöttem.
S lesi, mikor hullók belé,
Tört vet utamra, agarakat uszit,
Kopókat hajszol a vackom felé.*

*De hiába már belém a kétség,
Lerázom, mint juh a tetőt,
Zúghat az ár, lefut, tudom,
S a kövek ... maradnak mindenütt!
Sorsomnak szálát beleszöttem
Milliók felvetit szövébe,
Most ver utolsókat a nagy osztóvá,
Világot ráz meg végső útje.*

(1943)

Lapunk barátai

34 éves vagyok, forgalmistaként dolgozom a vasútnál, itt, a szülőfalumban. Az Új Élettel középiskolás koromban találkoztam Cehu Silvaniei-en: a liceum melletti trafikban vásároltam meg. Rendszeres előfizetőjévé 9–10 éve váltam, mivel nem mindig sikerült megvásárolnom, s ezt az eljárást tartom a legbiztosabbnak.

Változatos, érdekes és értékes minden, amit olvasóinak küld a szerkesztőség. (Ha arra gondolok, mennyi ha-

szontalanságra költjük pénzünket: az Új Élet egy példányszáma csak megér 5 lej!)

Két javaslatom volna: 1. Több versenyszerű vetélkedővel szeretnék találkozni. 2. Az *Igy jöttem* rovatban szívesen olvasnék olyan színészmemberekről is, akik az érvényesülés nehézségeiről beszélnek.

Két fiunk van, Botond és Jancsi, általános iskolások. Feleségem gamsudi születésű, s a helyi termelési, felvásárlási és áruforgalmazási szövetkezet könyvelőségén dolgozik. Szabadidőnkben gyermeknevelésen kívül háztáji kertünk rendbentartásával és olvasással foglalkozunk. Sokszor egy-egy könyv elolvasása után arra gondolok, milyen szerencsések vagyunk, hogy valamikor élt egy Gutenberg nevű ember is! (Egyszer az Utunk Ország-világ rovatában olvastam valakiről, aki hosszú éveken át visszavonult a világ zajától, hogy a nagy gondolkodók műveit tanulmányozza. Erre az emberre mindig irigységgel gondolok.)

Végezetül az Új Életnek kívánom, hogy szavait minden családban ismerjék, s a folyóirat szerkesztőinek jó egészséget és boldogságot kívánok innen, „a hét szilvafá” árnyékából, tiszteltel!

SÁNDOR JÁNOS
Benesat (Sălaj m.)

Jogi posta

Satu Mare-i olvasónk kérde: elszálláshoz-e lakásában külföldi állampolgárságú unokatestvérét és annak családját?

Az 1974. évi 225. sz. T.R. 2. szakaszának 1. bekezdése szerint a Romániában élő természetes — fizikai — személyeknek nem szabad külföldieknek lakásukba befogadniuk: nem adhatnak nekik bérbe vagy albérletbe lakást, őket el sem szállásolhatják, de még mozgatható szálláshelyük (lakókocsi, utánfutó, sátor) elhelyezésére sem bocsáthatnak rendelkezésükre területet. A szabály megsértői 5000—15 000 lej bírsággal sújthatók.

A Törvényerejű Rendelet 2. szakaszának 2. bekezdése kivételesen megengedi, hogy közeli külföldi rokonainknak lakásunkon szállást adjunk. Közeli rokonon a törvény a gyermeket, szülőt, testvér, ezek házastársát és gyermekeit érti.

Az 1976. évi 372. sz. T.R.-tel módosított 3. szakasz 3. és 4. bekezdései szerint a romániai lakos befogadhatja bármilyen fokú rokonát, ha az román származású, akkor is, ha külföldi állampolgár, és akkor is, ha nincs állampolgársága; de befogadhatja azt a rokonát is, aki külföldön telepedett le, s nincs ugyan külföldi állampolgársága, de nem mondott le a román állampolgárságáról. A romániai lakos befogadhatja továbbá a román eredetű rokon gyermekét, szülőjét, testvérét, s azok házastársát és gyermekeit is.

A Belügyminisztérium felhatalmazást kapott, hogy kivételes esetekben más romániai származású személyeknek az elszállásolását is engedélyezhesse.

Mint az a módosított rendelkezésekből megállapítható, a 3. szakasz két egymással tartalmilag nem egyező fogalmat használ: a román származású külföldin román nemzetiségűt, eredetűt, a romániai származásún Romániában született, innen elszármazott külföldit kell érteni. Ez utóbbinak az elszállásolásához, ha csak nem a 2. szak. 2. bek.-ben felsoroltak valamelyikéről (szülő, gyermek, testvér stb.) van szó, a Belügyminiszter-

rium előzetes engedélyére van szükség. Válaszunk tehát: unokatestvérét és annak családját csak abban az esetben szállásolhatja el saját lakásán, ha az román származású, vagy ha romániai születésű, s előzetesen a belügyi szervek engedélyét megszerezte.

Nem mulaszthatjuk el megjegyezni, hogy a módosított 1969. évi 25. sz. törvény 16. szakasza szerint a külföldi elszállásoló vendéglátónak az érkezéstől számított 24 órán belül be kell jelentenie vendégét a milícia illetékes szervénél; ennek elmulasztásáért a honi lakos 160—300 lej bírsággal sújtható.

Oradeai olvasónk kérde: visszatér-e a bíróság a gyermeket valamelyik szülőhöz, ha az egy távolabbi rokonánál kért — és kapott — menedéket?

A kiskorú gyermek eltartása, nevelése a szülők joga s egyben kötelessége. Őket illeti — terheli — a gyermekről, annak jövőjéről való gondoskodás is. Amíg a szülők ennek biztosítására képesek, a családjogi törvénykönyv 103. szakasza értelmében ezt a jogukat tölök senki el nem vitathatja, illetve azt polgári per útján is érvényesíthetik.

Akadhat azonban — sajnos — olyan eset, amelyben a szülői környezet a gyermek fizikai, értemi, erkölcsi fejlődésére kimondottan káros vagy veszélyes (alkoholizmus, dologkerülés, bűnöző életvitel stb.), és a kiskorú okkal keres — és talál — más környezetben menedéket.

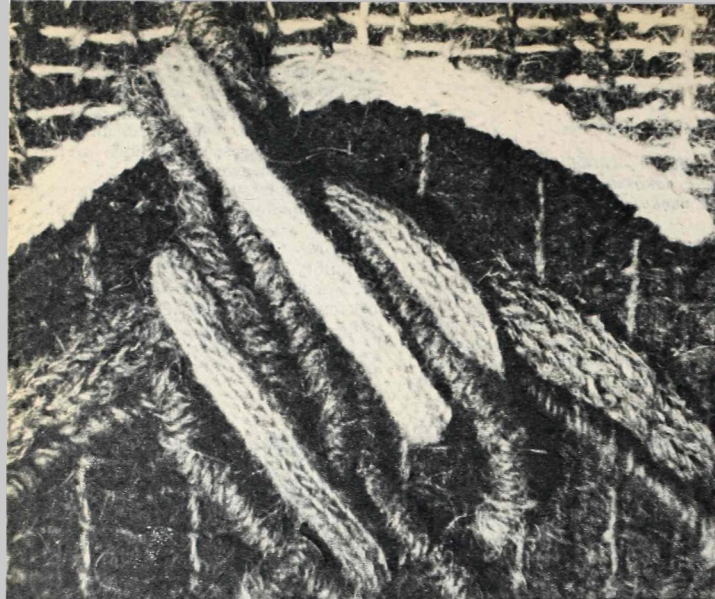
A Legfelsőbb Törvényszék polgári tanácsa egy ilyen tárgyú jogesetben úgy döntött, hogy a gyermek valóságos érdekének a tisztázására az eljáró bírói szerv a gyermeknevelésnek ne csak az anyagi és lakásvizonyait vegye tekintetbe, hanem azt is vizsgálja meg, milyen erkölcsi és családi légkört biztosíthat a kiskorú számára a szülői környezet, és milyent az, amelybe a gyermek került és tartózkodik. Az adott körülményekhez képest tehát a bíróság a kiskorút szüleihez vissza is ítélteti, de — ha jobb környezetbe került — ott meg is hagyhatja.

IMREH ERNŐ

Fotófigyelő

Hankó Attila: Kohász

Kompozíció II.

Kompozíció I.

SZENTES BAKÓ KLÁRA

(Folytatás a 16. oldalról)

kalmam nyílt mind a nép által készített munkaeszközök, mind pedig használati tárgyaik közvetlen megismerésére. Így kerültek kezembe a híres szilágysági textiliák, varrottasok, szőnyeg-
gek, amelyek lassan a szívemhez nőttek. És nem utolsósorban a szükséglet okán is (a családnak szüksége volt meleg holmokra). Megpróbáltam jómagam is ruházati cikkeket, szőnyegeket készíteni

egy kölcsönkapott szövőszéken. Ez azonban csak a kezdet volt.

— A komolyabb munka, az elmélyültebb kísérletezés a Miercurea Ciucba való költözés után kezdődött. (A szoba egyik sarkában — ahol beszélgettünk — ott áll a szövőszék.)

— Igen. E kísérletezés eredménye az első ilyen jellegű jelentkezésem az 1980-as oszi (megyei) tárlaton.

— Amelyet újabb kiállítások követtek. Mikor érezte igazán, hogy nem volt hiba Szentes Bakó Klára grafikusnak textilművésszé válnia? Hogy érdemes volt szövőszékhez ülnie?

— 1980 után minden közös kiállításom, megyei tárlatom jelen voltam textiliáimmal. 1984-ben közös kiállítást ren-

deztünk ismét a férjemmel a Miercurea Ciuc-i (rég) kis galériában. Ezúttal azonban én a szőnyeget, ő meg fotót állította ki. Ez a kiállítás jelentette számomra az igazi megmérettetést, talán ekkor éreztem először, hogy érdemes volt...

— S a következő állomás?

— 1986-ban Casinban állítottam ki munkáimat, ez is közös tárlat volt, Vincelli Sándor szobrásszal és Zsigmond Márton festőművésszel. Ez a kiállítás érzelmileg sokat jelentett nekem. Itt igazán otthon éreztem magam a munkáimmal. A rusztikus környezet — a múzeum (volt kúria) épületének földszintjén levő népművészeti tárgyakból, munkaeszközökből álló állandó kiállítás

— különös varázst kölcsönzött a tárlatnak.

— A legutóbbi — és egyben első egyéni — tárlata kapcsán, melyről a bevezetőben szóltam, felvetődik a kérdés: hogyan tovább, mi lesz Szentes Bakó Klárával, a grafikkussal? Nem kísérti néha a gondolat, hogy visszatérjen a grafikához? Hiszen a textilművészeti pályán — színek és formák megválasztásában, témakörben és kifejezési módban — mintha ott rejtőzne valahol a grafikus is...

— Egyelőre még maradok a textilképeknél. Határozottan nem jelenthetem ki, hogy nem fogok soha visszatérni a grafikához. De hogy mikor, azt most még nem tudnám megmondani.

ISMERI-E ÖN

AZ AUTÓJÁT?

(XXVIII.)

Az új gépkocsi átvétele

Az új gépkocsi átvétele mindenki számára izgatottan várt esemény. Vajon szerencsénk lesz-e, jót választunk-e, sikerül-e ízlésünknek megfelelő szintet kapni stb. Az átvétel gyakorlatilag a szinkvizitációval kezdődik. Ellenőrizzük a karosszériát, ha meggyőződünk hibátlan állapotáról, következhet a szerkezeti részek ellenőrzése. Ez persze az adott körülmények között inkább esztétikai szempontok szerint történik, hiszen a szerkezeti részek esetleges hibái csak később, az üzemeltetés során derülnek ki. A motor beindítását követően (ezt a műveletet az átadó végzi) a hangját kell megfigyelnünk. Minden jellegzetes éles hang (morgó, daráló) rendellenességre vall. A Dacia és általában a gépkocsik motorjai igen szigorú technológiai követelmények szerint készülnek, ezért igen ritkán kerül sor arra, hogy átadásra szánt gépkocsinál komolyabb hibát lehessen észrevenni.

Az átadás gyakorlati része az, amikor az átadó a tulajdonossal próbáltatja meg. Ennek a műveletnek az is célja,

hogy a jármű kezelését bemutassák, hiszen ezt követően már az új tulajdonosnak kell a gépkocsival közlekednie. A próba során „vizsgáljuk” a tengelykapcsoló, a sebességváltómű, a kormány, a fék, illetve a gépkocsi valamennyi szerkezeti elemét.

A telepen kevés benzinnel adják át a gépkocsit, ezért a tankolással kezdődik a gépkocsi üzembe helyezése. Miután tankoltunk és szerencsésen hazaérkeztünk, otthon, kényelmes körülmények között, tanulmányozzuk a kezelési és karbantartási utasítást. Garancia-időszak alatt észlelt hiba esetén keressük fel az autószervert, és a hibát írásban jelentsük be a munkafelvévőnek.

Használt gépkocsi vásárlása

A gépkocsi-tulajdonosok között él egy tréfás mondas: az autónak kétszer örül az ember: egyszer, amikor megveszi, másodszor, amikor eladja. Sokan szeretnék új autót, mégis anyagi okokból kénytelenek használt kocsit vásárolni. Mindig betartandó szabály: kezdő vezető ne vásároljon egyedül, saját csekély ismereteire és tapasztalataira hagyatkozva, használt kocsit, hanem vagy fogadjon ehhez megbízható szakértőt, vagy forduljon segítségért egy gyakorlott, a szakmát jól ismerő barátjához. A használt gépkocsit a következő sorrendben vesszük szemügyre:

1. A motor

Készítettünk kompresszióvizsgálatot, ugyanakkor ellenőrizzük, hogy egyforma-e minden hengerben a kompresszió. Ha az eltérés egy atmoszférán belül van, ez arra mutat, hogy valamelyik szelep tömítése nem megfelelő; ha az egy atmoszférát meghaladja, megtörténhet, hogy a henger nem működik. Ellenőrizzük, hogy az eredeti motor van-e a kocsinban. Jó próbátétel még: 2-es vagy 3-as sebességbe kapcsolva hajtunk meredek úton lefelé úgy, hogy csak a motor fékezze a kocsit. Ha füst-

felhő úszik utánunk, ez azt jelenti, hogy rövid időn belül motorgenerálózás esélyes.

2. A kocsiszekrény

Ha a kocsiszekrény valamelyik részén a lakkozás színe elüt, ez a legbiztosabb jele annak, hogy gazdája karambolozott vele. Kérdés, hogy javítás után nem maradtak-e benne rejtett hibák, kormányozhatósága, menettulajdonságai nem sylelték-e meg az ütest, esetleg az alváz is elhúzódhatott. Rozsdásodás szempontjából különös gondot el kell lenőrizni a karosszériát. Ha az alváz rozsdás, a felépítvény, a kocsiszekrény sem élhet már sokat, bármilyen szépen kifényesítette is bemutatás előtt gazdája. Nézzük meg, nincsenek-e rozsdafoltok a gumitömítések alatt. Ha igen, ez azt jelenti, hogy az ajtók, ablakok, tetők nem zárnak kifogástalanul. Ne sajnáljuk a fáradságot, az egyik ajtóról vegyük le a kárpitozást: gyakran előfordul, hogy régebbi kocsinál már kijávit-hatatlan károkat okozott a rozsdá.

Menet közben ellenőrizzük, nem zörögnek-e az ajtók; ezen könnyű segíteni, ám a javítás nem nagyon tartos.

A pedálok állapota megbízhatóbban mutatja, mint a kilométeróra, hogy valójában mennyit futott a kocsit, feltéve, hogy az eladó nem tett új gumipárnákat a pedálokra. Például az olyan kocsit, amelyiknek a kilométerórája mondjuk 30 000 km-t mutat, ugyanakkor a pedálok a gumi recézése már teljesen lekopott, óvatosságra int; többet kellett futnia az óra által mutatott értéknek.

3. A gumibroncsok

Ha az abroncsok futófelülete egyenetlenül kopott le, vagy éppen külön-
álló, nagy foltok koptak ki rajta, ez arra mutat, hogy a kormánygeometria körül hiba van. Ne tévesszen meg bennünket, hogy ilyesfajta kopást esetleg csak a hátsó kerekeken tapasztalunk. Az óvatos eladó bemutatás előtt kicse-
relte az első és hátsó kerekeket.

4. A fékberendezés

Ellenőrizzük, hogy a fékvezetékek és a féktömítők csatlakozásánál nem mutatkozik-e nedvesség. Tartsuk lábunkat mintegy fél percig a teljesen megnyomott fékpedálon álló helyzetben, a pedál helyzetének nem szabad változnia; ha változik, a fékhengerek és a főfék-henger tömítései hibásak. Sima, egyenes és forgalommentes úton körülbelül 40 kilométeres sebességgel haladva engedjük el a kormánykereket, fekezzünk, és figyeljük meg, nem húz-e oldalra a kocsit.

5. A lengéscsillapítók

Amelyik lengéscsillapítón a tömítések körül nedvességet tapasztalunk, az eresztí az olajat, rövidesen hatástalanná válik. Ha a kocsi sarkától erősen le-
nyomjuk és hirtelen elengedjük, azonnal meg kell szűnnie a rugózásnak; ha nem: a lengéscsillapítók rosszak.

6. A kilométer-számláló

Ne sokat adjunk arra, hogy mennyit mutat a kilométeróra. Nincs könnyebb dolog, mint az egyszerű műszert vissza-
állítani. De ettől függetlenül a számláló nem mutatja, hogy a rajta leolvasható például 40 000 km előtt egyszer 100 000 km-t már futott a kocsit. Nézzük meg, milyen évjáratú a kocsit, és az évek számát szorozzuk meg — mondjuk — 10 000-rel, így hozzávetőlegesen annyi km-t futott a kocsit.

7. A forgalmi engedély

Ha az eladó nem tudja a kocsit for-
galmi engedélyt felmutatni, vagy az abban bejegyzett adatok nem egyeznek a motorszámmal, alvázzal stb., ne is tárgyaljunk tovább, mert valami nincs rendben a kocsi, illetve az eladó körül.

(Folytatjuk)

TIMÁR JÓZSEF

A kék bolygó felfedezői

A korábbiakban már olvastatok a világhírű Kon-Tiki expedícióról (1947), melynek Bengt Danielsson is tagja volt. Azóta számos követője akadt a tenger kalandvágyó szerelmesei között. A legnagyobb felkészültséggel és tudományos céllal azonban Eric de Bisschop expedíciója indult csendes-óceáni útjára, Tahitiből Chilébe s onnan vissza, a Tahiti Nui tutajon. Danielsson ezúttal róluk szól regényében. Az ő történetüket, kalandjaikat, hosszú hónapok alatt átélt testi-lelki megpróbáltatásait meséli el. Miközben e nagy tengeri sportteljesítményről, a szeszélyes és titokzatos óceánról beszámol, rendkívül érdekesen és izgalmasan eleveníti meg az expedíció tagjainak emberi magatartását, hősi küzdelmét.

BENGT DANIELSSON

Tutajról tutajra

(Részlet)

...Megnéztem az órát: néhány perc hiányzott a kilenchez — s a következő pillanatban éreztem, hogy a tutaj fara felemelkedik, a tutaj előrebillen és felborul. Hogy ezután mi történt, nem tudom. Csak arra emlékszem, hogy sajgó fejemet végre megint kidugtam a vízből, és szegény tudom újra beszippantott egy kis levegőt.

Juanitót pillantottam meg elsőnek társaim közül: derékig érő vízben állt egy koralltömbön, valamivel közelebb a parthoz. Ezután Jean és Hans feje bukkant fel, veszedelmesen közel az egyik tartályhoz, amely ott hánykolódott a vízben. Csak Eric nem volt sehol.

A Tahiti-Nui, vitorlakkal és vitorlák nélkül

Arra gondoltam, hogy alighanem a felborult tutaj alá került... Kimerülten, néma kétségbeeséssel roskadtunk le a földre, halott kapitányunk mellé. Semmiféle jelet nem észleltük, hogy a sziget lakott...

Egyszerre csak halk nesz ütötte meg a fülünket. Feszülten hallgatóztunk, és világosan hallottuk, hogy a parti koralltörmelék meg-megcsikordul. Mintha valaki közelednék a bozótban. Még nem volt időm eldönteni, vajon megszólítsam-e a láthatatlan sétalót vagy sem, amikor egy alacsony, jól ismert alak sziluettje rajzolódott ki a fölénk boruló, sápadt égbolt hátere előtt. Megkönnyebbülten kérdeztem:

— Hol voltál, Juanito?

— Segítséget kerestem. De hát mi történt? Eric?...

— Igen, meghalt.

Juanito lehorgasztotta a fejét, s a következő pillanatban fuldokló zokogásban tört ki. Szívbeli jövő kétségbeesése oly megindító volt, hogy abban a percben megbocsátottam neki mindazt, amit Eric ellen és ellenem vétett.

— Nyugodj meg most már, és mondd el, hol jártál? — szóltam hozzá barátságosan kicsit később, amikor láttam, hogy sehogyan sem tudja összeszedni magát.

— Fényt láttam valahol — szólt meg Juanito könnyektől fátyolozott hangon. — Déli irányban, nem nagyon messze innen. Már majdnem oda is értem, amikor visszafordultam.

— De hát miért fordultál vissza? Nem azért mentél, hogy segítséget hozz?

— De igen, de minél hamarabb tudatni akartam veletek, hogy valami fényt láttam.

Korábbi keserű tapasztalataim okulva, még csak kísérletet sem tettem, hogy megértem Juanito különös eljárását, és egyszerűen csak annyit kérdeztem, tud-e valamit Hansról. Tagadóan rázta a fejét.

Várva, míg Hans is előkerül, lesétáltam a partra, hogy megnézzem, nem találok-e még egy s más használható dolgot, amit a hullámok esetleg partra vetettek szerencsétlenül járt tutajunkról. Sajnos, csak néhány Nescafé-konzervre bukkantam. Egyetlen vigaszom az volt, hogy pontosan azon a helyen, ahol a tutaj felborult, egy cápa lassan vereső háromszögletű uszonyát pillantottam meg. Lehetséges volna, hogy ez valóban az a barna cápa, amely oly hűségeen követett minket hónapokon át? Ha így van, nincs benne semmi meglepő, hogy most családott, és nem találja a helyét. Üres kézzel, elégedetlenül tértem vissza kezdetleges táborhelyünkre.

Már nem sokáig kellett aggódnom Hans távolléte miatt. Alig telt bele egy negyedóra, s a bozót ismét megzördült: Hans támolgott felénk, és félajultan rogyott le a földre. Ő északi irányban indult útnak, és szintén látott valami fényt. Juanito és Hans egymástól függetlenül szerzett tapasztalatai megyőzték róla, hogy a sziget lakott, s úgy határoztam, hogy a lehető leggyorsabban segítségért kell sietnünk. Mivel Hans túlságosan kimerült volt ahhoz, hogy újabb hosszú útra vállalkozhatott volna, megkértem, maradjon itt, és örködjön kapitányunk holtteste mellett, majd szóltam Juanitónak, mutassa meg Jeannak és nekem, merrefelé látta az elobb azt a fényt...

Az első ember, akivel találkoztunk, egy szép termetű, középkorú, vörös lágyékkötöt viselő polinéziai volt; kertjében sétálgatott, sárga bambusz kunyhója előtt. Amikor megpillantott minket, elsápadt rémületében: nem kétséges, hogy kísérteteknek nézett bennünket, ami érthető volt, hiszen valóban ijesztően festettünk. Sarkon fordult hát, hogy elmeneküljön.

— A tiai ri! (Állj meg egy percre!) — szólítottam meg tahiti nyelven.

Meg is állt nyomban, és arckifejezése világosan mutatta, hogy ijedelmét most leplezetlen kíváncsiság váltotta fel.

— *Ua ite oe i te para tahiti?* (Beszélsz tahiti nyelven?) — kérdeztem, anélkül hogy komolyan igenlő válasza számított volna.

A polinéziai arcát széles mosoly öntötte el, és szinte, kifogástalan tahiti kiejtéssel válaszolt:

— Éppen jóhoz fordultatok. Én vagyok az egyetlen ember ezen a szigeten, aki beszél tahitiul. Még fiatal-koromban tanultam meg, amikor egy tahiti szküneren tengerészkedtem.

Gyorsan s a lehető legrövidebben beszámoltam neki a történetekről. Az elmondottak sokkal nagyobb hatást tettek rá, semhogy egy pillanattal is tovább tudta volna türtöztetni magát a kelleténél — és mint akit

Nóri nem volt nagyon léha,
csak naplopó néha-néha,
csak a napló négy negyede
volt nagy négyesekkel tele,
ezért naplónéző előtt
eltörte a népnevelőt,
ne fenekén törjön négybe,
ha elnápálgolja nénje!

Ha a nyúl nyak van mért nyúljon,
nem nyugtalan a nyuszi,
nyakra-főre nyalja-falja,
ami nyaláncság neki,
ám ha nyurga rókaárnyat
egy kis nyuszi megneszel,
nyolc kis nyuszi nyúl cipője
nyílsebesen nyargal el.

Írta és rajzolta:

GÁL ÉVA EMESE

puskából löttek ki, úgy rohant végig a falu utcáján, kiáltozva, akár egy rikkancs, aki éppen a legfrissebb rendkívüli kiadást árusítja. S mintha — otthonukban üldögélve — éppen ilyesféle eseményre vártak volna, minden irányból összeszaladtak a bennszülöttek, és csakhamar legalább száz izgatottan kérdezősködő férfi, asszony és gyermek vett minket körül...

MÁNDY STEFÁNIA fordította

— Ifjú Tóth Emerencia!
Erre a komoly névre egy tizennégy éves leány lépett ki a padjából. Meztelen lába kissé remegett, és tatárvágású, de nagy és szelíd szemeit komolyan függesztette a tanítónő arcára.

— Az anyád jött érte! — mondá a tanítónő haragosan. Aztán az iskola felé fordult, amelyben ötven kis meztelen lábpár fázósan húzódtott meg a kék és piros szoknyák alatt. Kora, hűvös reggel volt, bárha június eleje.

Az Emerencia anyja az erős, de fiatalos arcát bedugta az iskola ajtaján, majd a kis tanítónő parancsára ő is megállott a katedra előtt, kézenfogta leányát és szepege szolt:

— Ne tesszen haragudni. Itt az írás, hogy az Emerencia elgyóhat aratni.

— A legjobb tanulmány elviszik aratni! Miért nem fogják munkába mindjárt a szópösgyereket? — mondá a tanítónő, és elfordult, hogy ne lássa a kicsiny és a nagy lenyírág szempárt, amelyet máris előntött az ár; az anyja és leánya sírás nélkül könnyeztek.

— Eppen a vizsga előtt mégy el! Az igehtározót és az mellékmondakat sohasem fogod megtanulni!

A tanítókisasszony sem bírta többé elérzékenyülés nélkül, nem rohamosan, de szintén sírni kezdett.

— És hogy tudta már a földrajzot, még csak a hegyeket nem! — mondá, ügyszólván magának.

— A hegyeket is megtanulhatta volna! — visszhangozta az anya.

— A legszebb, a legmagasabb hegyeket! — tódította a kisasszony, amire általános lett a szomorúság, néhány érzékenyebb szívű parasztleány hangos sírásra fakadt. A rend meg volt bontva. Mégiscsak asszonyok voltak ezek mind, és a hangulat éhgyomorrra, früstök előtt, a legérzékenyebb lett. A kisasszony becsukta az ablakokat, nehogy a sírás kihallassék az udvarra, ahol egy fiúosztály a testét gyakorolta. És most, a füledt szobában — ahol a leányok hajára kent avas szalonna, a mezei virág és a friss fiatalág illata nehéz szaggá egyesült —, az apró ablakos, fehér szobában istentelen nyilatkozat történt. A tanítónő idősebb Tóth Emerencia fülebe sügta:

— Ha nekem ilyen szép és okos leányom volna, ki nem venném az iskolából, legalább addig nem, amíg az igehtározókat meg nem tanulja. És ha el kell adni magamról a testi ruhámat... a testemet!

Ezzel kituskolta a két piros ruhás asszonyt, akik közül a kislány volt az okosabb, és legalább az utcán nem sírt hangosan. Az anya is lassacskán megcsendesedett, és szótlanul mentek előre a nagy alföldi község pallóján. A leány elől, keskenyöjbe kötött nyelv- és földrajzkönyvet szerelmesen szoritván hóna alá. Társalgásuk legfőbb arra szoritkozott, hogy Emerencia kérte anyját, hogy az orrát hagyja békén, mert az asszony nagy izgatottságában újra meg újra felrisslő szenvedéllyel törülte a leánya orrcsokáját, amely a sírástól és a bántástól oly piros volt már, mint a pipacs. Am a parasztasszony lassanként meg-higgadt egészen, és tört magánbeszédben a tanítónőt szidta:

— Bolond ez a mi tanítónénk, bolond ez! Hogy még én a testemet adjam oda, amiért te megtanuljad azokat a szép és magas hegyeket!

A parasztasszony — csak úgy, menés közben — elpirult. Nem mintha nagyon bántotta volna az erkölcs, hanem mert hők, piros, tüzes vére és igen finom bőre volt. Azért nem is igen nézett férfiakra — ismerte magát —, nem is kezelt velük. Elfogadta, ha szoltak hozzá, és igen goromba volt velük, minden igaz ok nélkül. Most is, hogy ringó termé- tere és sok szoknyájára egy-egy fuvaros vagy mesterember futó megjegyzéseket tett, szaporán osztogatta a kemény vizonválaszokat. Csak amikor egy nagy ablakú, hosszú földszintes ház elé értek, amely előtt egy vastag bajuszú úr csibu-

BRÓDY SÁNDOR

TÓTH EMERENCIA

Simon Zsolt illusztrációja

kozott, ott fogta meg a száját, és nem felelt a toakodásra se jót, se rosszat. Sőt, ahogy elhaladtak a ház előtt, kontyát fejkendje alatt megigazitotta, a felső szoknyáját hátul meghúzta, és hát-ratekintett. Amire az úr pár lépést ment utána a pallón, és halkán szoltott:

— No, hogy leszünk, Emerencia?
— Úgy!
— Hová viszed a leányod?
— Ki az iskolából, aratni. Hogy az iz egyen meg minden férfit. A nadragost is, a gatyást is.
— Haragszol az uradra is?
— Arra haragszom csak!
— Az nekem jó!

Az asszony eddig vissza nem fordulva feleltetett. De könyökutcahoz értek, és itt egyszerre az úr felé kellett fordulnia. Meg is tette, ugyancsak hegykén, és élesen, hangosan szoltott:

— Megvan-e az a nagy papírospenze, amit nekem...
— Meg az. Rád vár!
— Hát adja ide.
— Gyere el érte.
— Az a! Hogyne. Hajnalban, amikor a teheneket kihajtuk. Ott leszek!
— mondá gúnyosan.

De ott volt komolyan, és amikor az ura, úgy hajnalajt, kinyújtotta az egyik karját, hogy a felesége fejét a melléhez szorítsa és a száját erősen megcsókolja — mivel reggel már úgysí erős munkába, aratni mennek —, nem találta a hús arcot, a forró száját. A paraszt megfordult s félálomban a teheneket átkozta, és amikor másikat fordult volna, az asszony besurrant az ajtón, úgy, hogy mire kinyitotta a szemét, látta, hogy Emerencia felöltözve ül az ágya szélén, és egy nagy bankópénzt nyújtogat eléje:

— A tejből spóroltam, az esett bornyúért árultam. Galambokkal kereskedtem. Megsáltam a zsidót! — szolt mulatozva, dicsekedve, meg nevetve is.

— Adsa! — szolt a férfi, és elvette a pénzt.

— Kendnek adom. De azért van, csak akkor adom, ha Mencát nem visszkul markot szedni, bent hagyjuk az iskolában, az igehtárt meg a magas hegyeket — szegény — hadd tanulja meg. Ennyi pénzt úgyse keresett volna, se pénzbe, se búzába!

— Ennyit bizony nem! — szolt a férfi, és félálomban megállapította, hogy még csak negyed négy óra. Ezen-túl úgysí sötétben kell kelni. Külön is hálának, asztal mögött, szérún, három hétig. Megölelte az asszonyt, aki egy kicsinyt húzódkodott; talán sohasem

tette még. A férfi felült az ágyban, végignézett az asszonyán, erősen megölelte, azután előbbi magaviseletéért még erősebben megverte. Fölkelt, és amíg az asszony csendesén sírdogált az ágyban, a szájából megmosakodott, majd föllöcsölte a kis Mencát, aki a padkán aludt, együtt a macskával és kendőbe kötött két iskolakönyvével. A kislány talpra ugrott, hasonlóképpen megmosakodott, mint az apja. Összekészülöttek. Komolyan, szorgosan, de nem izgatottan. Csak az asszony sírt és békétlenkedett még most is, és amikor az ura kézenfogta a leányukat, hogy azzal előre meginduljanak, megfogta a leány szoknyáját és ráncigálta:

— Ez pedig nem megy. Neki még iskola kell. Adtam kendnek pénzt, amit...

Megfogta a száját. De egy keveset elkésett. Az ura újra lebontotta a kontyát, és a hajánál fogva néhányszor megpergette a levegőben. Az asszony sikoltott egyet-kettőt, de csakhamar megbékélt, és csendes lépésekkel, szótlanul indultak kifelé a határba...

Hármas lépésük hangját félálomban mintha hallotta volna a tanítókisasszony, akinek ablaka alatt vitt el az országot pallója. „Ahá, mennek a Mencák!” — álmódzott a szabad szellemű nőcske, aki egy szál batiztingben, és egy fehérpiké szoknyában jött ide, hogy műveltséget terjesszen a nép között. Gyerekként kemény mellére szoritván, most is arról álmódzott, hogy nekifekszik az ellenkező áramlatnak, amely végre is megtör az ő szűz, mégis gömbölyű vállain. De nagy elbizottságában álmódzása egyszerre elmélyült és elszomorodott: azt képzelte, hogy egy nagy búzatáblán sűrű kalászoson át akar törni, de nem bír, kövér lábcskái-ról a cipő lemarad, a kalászosok a szemébe szúrnak, majd a búza kipereg belőlük és előnti, elborítja, egész testét befödí, elevenen eltemeti a búza, a búza!

Fölríad, föltöltözik az egy és egyetlen pikéruhájába. Bemegy az iskolába, hogy megnyugodjék. Hát az éjél felére fogytak le a tanítványai, és a legjobb, a legokosabb, a legtisztább Menca nincs sehol. Még egy könnyet küld utána...

Am az nem találja többé Mencát. A kislány már messze van apjával és anyjával, ott halad a búzaföldek között. Ott, ahol nekik is részüik van. Az iskolás leány megtapogatja a kalászt, és repesve kiált fel: „Milyen kövér!” — és nem emlékszik többé az iskolára és a magas indiái hegyekre. A paraszt inni ad az asszonynak és szel neki a szalon-nából. Letelepednek a bürrök árok partjára, onnan szemlélik a részt, és ott szívn magukba a búza illatát, szívük boldogsággal telik el, és csak homályos sejtésük van a házának nevezett vályogkalitkáról, a műveltségnek nevezett fontosdásról és az erkölcsnek nevezett formalitásokról, amelyet elhagytak.

Piros, csiga szájából a kis Menca fehéret kóp a kaszkőre; az anyja föltűzi a szoknyáját, és a télen kifehéredett lábát mutogatja a napnak, hogy csókolja ismét bronzszínűre. Ah, hogy nekifekszik az öreg nap, milyen mohón, mennyi imáddattal, hogy csókolja!

A „ZÖLD PATIKA”

(Folytatás a 12. oldalról)

leg egy vérnyomáscsökkentő gyógynövénykeverék összeállításán dolgozom. A jelek igen biztatóak. Egymagamban nem is juthatnék teljes eredményre, hiszen biológus vagyok, nem orvos.

— Gyermeklapunkban, a Napsugárban is olvastam írásait...

— Tudásomat, tehetségem szerint, megosztom másokkal is. Alkalomadtán népszerűsítő írásaimmal, az érdeklődés felkeltésével, kis cikkekkel vagy pedig előadásokkal.

— Másfél évtized során sok tapasztalatot gyűjtöt. Talán már elegendő ahhoz, hogy könyvben foglalja össze, ahogyan mondtotta, a tizánoterápia, a gyógyteázás elméletét.

— A gondolat ugyan megszületett, de a kivitelezésig még hosszú az út...

— Ha nem nyújtana elégtételt ez a munka, talán nem lenne olyan lelkes propagandistája a gyógynövények szerepének...

— Valóban sok fejtörést, de sok örömet is ad.

— Kívánjuk hát, hogy kitartóan folytassa.

— Még egyszer bedobom,
azután reggelizhetünk!

— Játszana velem egy játszmat?

Miután a mindenható Mahadeva megteremtette a szépséges Indiát, leszakított egy liliomot és a tengerbe vetette. A szél felborzolta a mozdulatlan víztükröt, és fehér hab borította el a liliomot. Pillanatok múlva a habokból kiemelkedett ... a nő!

Kényes volt és illatos, mint a liliom, könnyű, mint a szél, szeszélyes, mint a tenger... Belenézett a tenger tükrébe, és felkiáltott:

— Milyen szép, milyen gyönyörű vagyok! — Majd körülnézett és megjegyezte: — A világ is gyönyörű!

Végigsétált az erdőn, mezőn. A természet némán csodálta szépségét. Ő boldog volt, de nem sokáig.

— Ó, mindenható Mahadeva! — kiáltott fel. — Szép vagyok, de mit ér ez, ha senki sem dicséri a szépségemet?

Mahadeva meghallgatta a panaszát. Madarakat teremtett, akik a nő szépségéről énekeltek, és ő bol-

dogan, nevetve hallgatta. Másnap azonban már untatta az ének.

— Ó, mindenható Mahadeva! — kiáltott fel ismét. — A madarak megéneklék a szépségemet, de mit ér a szépség, ha senki sem akar átölelni, és kedveskedve hízlelni nekem?

A mindenható Mahadeva ekkor megteremtette a kigyót. Az átölelte a szépséges nőt, aki két napig meg volt elégedve, aztán ismét panaszkodni kezdett:

— Ha tényleg szép lennék, akadna valaki, aki utánozni próbálna...

És a mindenható Mahadeva megteremtette ... a majmot!

Az utánozni kezdte a nő mozgását, taglejtéseit. Ez el is szórakoztatta ... pár óra hosszat!

ANEKDOTA- LEXIKON

Novelli, Ermete (1851—1919), olasz színész híres volt a színpadi rögtönzéseiről, főleg, ha valamelyik társa belezavarodott a szerepébe.

Egyik este szolgát alakító színész lép be a színpadra, és így szól Novellihez:

— Egy úr 40 éve várakozik a szomszédos szobában. (Egy 40 éves úr ... helyett.)

Novelli nem vesztette el a fejét, s azonnal megtalálta a választ:

— Akkor még várhat egy kicsit. S a színdarab folytatódott, anélkül hogy a közönség észrevette volna a hibát.

Ney Dávid, az egykori híres énekes (1905—1945), egy alkalommal művészársaságban tenoráriát énekelt. Az áriát befejező magas c után meglepődve kérdezte tőle az egyik osztrák operaénekes:

— Mester, honnan veszi ezt a magas c-t?

Ney felrántotta mindkét vállát, és így válaszolt:

— Mi az, hogy honnan veszem? Nekem van!

Napóleon (1769—1821) 27 éves korában alacsony volt és vézna, ezért alig felelt meg a generálisok szerint a magas parancsnoki tiszt-ségnek. Hogy tekintélyt parancsoljon, elhatározta, kíméletlenül fog eljárni. Egy napon — szóváltás során — tetőtől talpig végigmérte az öt megsértő magas Augereau marsallt, s metsző hangon így szólt hozzá:

— Tábornok, ön éppen egy fejfel magasabb, mint én, de ha udvariati-

lan, azonnal eltüntettem ezt a különbséget!

Newton, Isaac (1642—1727) egyik barátja egyszer megkérdezte:

— Hogyan sikerült felfedezned a természetfilozófia matematikai elveit?

— Úgy, hogy éjjel-nappal gondolkoztam — válaszolta Newton.

— És hogyhogy mind ez idáig nem nősültél meg? — kérdezősködött tovább a barátja.

— Úgy, hogy nem volt időm erre gondolni.

Nagy Péter cár (1672—1725). Poroszország nagykövete többször kért kihallgatást Nagy Pétertől, de a cár mintha szándékosan halogatta volna kérése teljesítését.

A nagykövet uralkodója sürgette a nagykövetet, ez pedig elment egy reggel, hogy megkeresse a cárt — a kikötőben. Ott is akadt rá, egy vitorláshajó tetején, ahol kötelet csomózott.

— Felség — kiáltott fel a diplomata a partról —, nagyon rég keresem. Fogadhatna-e kihallgatáson?

— Természetesen, nagykövet úr — hallatszott Nagy Péter mennydörgő hangja. — Jöjjön fel, kérem, ide hozzám!

INCZE LAJOS gyűjtése

A nő teremtése

(Hindu mese)

— Ah, olyan szép vagyok! A madarak rólam énekelnek, a kigyó átölel, a majom utánoz! De mi lesz, ha irigyeim, ellenségeim lesznek? Ki véd meg engem?

És Mahadeva megteremtette az oroszlánt, hogy védelmezője legyen. A nő három órán keresztül hallgott, majd így kiáltott fel:

— Én csakugyan szép vagyok. Hozzám mindenki kedves — én senkihez. Engem mindenki szeret, én senkit! Hát szerethetem a hatalmas és rettenetes oroszlánt? Csak félelmet érzek iránta!

Perceken belül megjelent a nő mellett egy gyönyörű kiskutya.

— Milyen kedves kis állat! — kiáltott fel a nő, és cirógatni kezdte a kutyát. — Hogy szeretem!

A nőnek már mindene megvolt.

Többet nem kérhetett. Ez felbőszítette. Pár perc múlva, hogy indulait levezesse, megverte a kutyát.

Az felugrott és elszaladt. Aztán megverte az oroszlánt. Az felfordult és elszaladt. Megverte a kigyót. Az felszisszent és eliszlott. A majom eltűnt a fák között, a madarak elrepültek. A nő egyedül maradt!

— Ó, én szerencsétlen! — panaszkodott. — Hozzám kedvesek, dicsérnek, mikor jó a hangulatom, de elszaladnak és elhagynak, mikor haragszom. Ó, mindenható Mahadeva, utoljára kérlek: teremts számomra egy olyan lényt, akinek ne legyen bátorsága elszaladni tőlem, amikor haragszom, aki eltűri a szidást, verést és a sértéseket!

Mahadeva sokáig gondolkodott, töprengött, majd megteremtette — a férjét.

Eszperantóból fordította:

BENEDEK GYULA

ÖLTÖZZÜNK AZ ÉVSZAKNAK MEGFELELŐEN!

A hideg évszak beálltával az állami kereskedelmi hálózat szaküzletei és szakosított részlegei meleg ruhák gazdag választékával várják Önt is.

A modellek vonalvezetése lépést tart a legújabb divattal. Válasszon magának már most a pulóverek, szoknyák, steppelt pantalonok, kötött mellények, esőkabátok, kalapok új modelljeiből!

Egy pillanat

Egy pillanat kétségkívül nem sok, csupán *szempillantásnyi* idő. Csak annyi, amíg a szem önkéntelen, gyors behunyása és kinyitása tart. Mégis, ha azt mondjuk: állj meg, kérlek, egy pillanatra, éppúgy túlzunk, mint amikor így folytatjuk: hiszen már ezer éve nem látalak! Hogy a pillanat szavunk mégis igen rövid, alig érzékelhetően kevés időre vonatkozik, azt nemcsak az ilyen szövegkörnyezetből olvashatjuk ki,

mint: egy pillanat műve volt, vagy: az első pillanatban rokonszenvesnek találom, hanem abból is következik, hogy a szót a pillanat igéből kikövetkeztetett pillan-alapszóból „alkották”, -at ige-képző hozzáadásával. Nem véletlenül mondtam, hogy „alkották”, mert a pillanat nyelvújítás kori — szabályos — szóalkotás. Első adatát szövefőző szótárunk Helmezi Mihálytól idézi 1813-ból: „egy illy pillanat egy boldogsággal teljes század”.

A libegő, lobogó, ingadozó mozgás, az ezzel együttjáró levegőrezgés hangját utánozó *pill- pill-* töből azonban nemcsak a pillant, pillantás, pillanat, pillanatinyi, pillanatinlag szó, hanem számos más származék is kisajadt. Erdemes az alábbiakban számba vennünk őket.

Elsőként itt van mindjárt a *pilla* szavunk, mely többnyire a szem birtokos jelzővel fordul elő, hol összetételként (*szempilla*), hol jelzős szerkezetként (a szemem pillája). Érdekes módon ma is, a régi nyelvben is, a *szempilla* kettős: 'szemhéj', illetőleg 'szeme szőre' jelentésű, egyes nyelvjárásokban viszont a két jelentés között a megnevezésben is különbséget találunk. A *pilla* eredeti jelentése tulajdonképp 'pillantó', hiszen a szövegi magánhangzó olyan igenév-képző, amilyent a *hinta-hintő, hulla-hulló* szópárokban is megtalálunk. Van a szónak egy, a látás fogyatékosságából eredő ügyetlenségre utaló összetétele is: *vaksipila*.

A *szempilla* csukódó és nyitódó mozgását fejezi ki a *pill-* tönek a már említett *pillanat* származéka, de még érzékelhetőbben a -g képzős *pillog* ige. Aki *pillog*, az többnyire zavarában *pislog*. „A lány mintha látná gondolataimat, röstelve pillogott” — olvassuk Gárdonyinál. A *pillog* ige azonban a fény, a tűz pisllakolását is jelölheti. Erre a jelentésre Értelmező Szótárunk Vörösmartyt idézi: „De ott alant a barlang fekének/ Nem szellemeknek fénye *pillogott*!”

Pillogó, pisllakoló fényforrás a mécs. Ebből következik, hogy egyes nyelvjárásokban a mécses neve *pillancs*. A szövegi -cs megfelel a játszi hangulatú névszók olyan képzőjének, amely -n végű ige-kehez (*lebben, pukkan*) szokott járulni: *lebbencs, pukkanacs* stb.

Mint hogy a *pill-* tö származékai általában lebegő, rezgő mozgásra, illetőleg meg-megvillanásra, fényvibrálásra utalhatnak, érthető, hogy keletkeztek a szótönek olyan származékai is, melyeket a mai nyelvérzék nem tart az előbbi szavakkal összetartozóknak. Ilyen a 'lepke' jelentésű *pille* és *pillangó*. Alakilag mindkettő a *tő (pill-)* illetőleg az alapszó (*pillog, pillong, pillang*) -e vagy -ó képzővel alakult folyamatos melléknévi igeneve. Az már további jelentésselkülönülés eredménye, hogy a *pillangó* szóval szemben a *pille* ma csupán 'kisebbségi lepke'.

MURÁDIN LÁSZLÓ

Képes kérdező

1. Ki festette ezt a képet?

- Alfred Sisley
- Henri Matisse
- Nagy Imre

2. Mi a címe?

- Fény, csend, gyönyör
- Folyópart
- Vihar

A válaszok beküldhetők a keresztrejtvény-megfejtéssel együtt, vagy külön, egymagukban, tetszés szerint. A helyesen válaszolók között egy jutalomkönyvet sorsolunk ki.

Keresztrejtvény

Mérleg

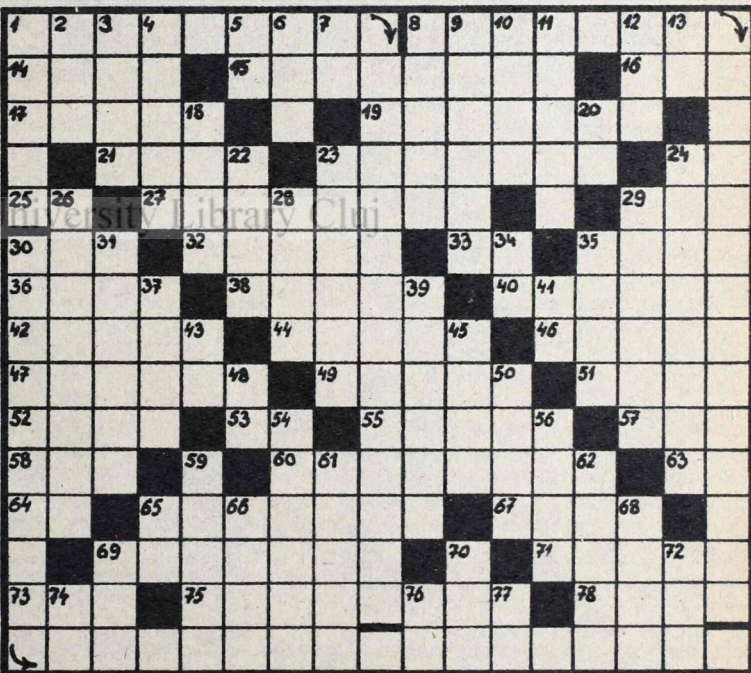
A függőleges 1. utolsó szavait rejtettük el a vízszintes 1., 8. és függőleges 30. számú sorban.

VÍZSZINTES: 1. Az idézet kezdete. (Zárt betűk: L,O.) 8. A vízszintes 1. folytatása (L,N,L,M.). 14. Női név. 15. Porciózód. 16. Kérdő névmás. 17. Angolul író ír költő és drámaíró (William Butler; 1865—1939). 19. Szigetek Olaszország keleti partvidékén. 21. Vissza: 1915-ben született román költő (Tiberiu). 23. Kis versenyaút. 24. AAAA! 25. Nátrium. 27. Lankadatlan, vajon? 29. Zavaros bűn! 30. Korszak. 32. Gyógyszerész-súlyegység: 29,82 g. 33. A következő sor is ez. 35. Ide ömlik az Amu-Darja és Szir-Darja. 36. Olasz fizikus (Francesco, 1637—1687). 38. Vég nélküli képzés! 40. Ausztriai hegy-ségek (Hohe...; Niedere...). 42. Szigetek Szicília nyugati partján. 44. Altalajban van! 46. Idegen női név. 47. Kritikai realista író (Lajos, 1837—1902). 49. Bejáratok. 51. Földszintre szállt (régiesen). 52. „E” brávozi lakónegyed. 53. Külföldi cigarettamárka. 55. Íjtok. 57. Fel ritmus! 58. Kezdődő migrén! 60. „A” nepdalismerők. 63. Atom egyenmű. 64.

Kéttozve: táplál. 65. Hentesáru. 67. Hazai költő (Majtyényi) személyneve. 69. Amerikában pusztító, nagy erejű szélvihar. 71. Zenei hármasok. 73. Sziget Franciaország nyugati partvidékén. 75. Bódorog, céltalanul jön-megy. 78. Oxigén, nitrogén, titán.

FÜGGŐLEGES: 1. Klasszikus osztrák zeneszerző (Franz Joseph; 1732—1809). (Zárt betű: D. 2. Világos angol sör. 3. Öserdei futónővény (ék. h.). 4. Esőben álltak. 5. Kicsinyítő képző. 6. Arra a helyre. 7. Protaktinium. 8. Ilyen drót is van. 9. ...adó: anya jelzője. 10. A Duna jobb oldalán fekvő bulgáriai Várossal kapcsolatos. 11. Női név. 12. Vissza: lám! 13. Skálahang. 18. Tudom, románul. 20. Togo autói. 22. Középen u betűvel: irodalmi hetilapunk. 23. Temetkezőhely. 24. Fejtelenség, zürzavar. 26. Kalciumkarbonát-módosulat. 28. Fémipari termék. 29. Negyedik betűjét megkettőzve: hágó az osztrák—olasz határon. 30. A zeneszerző utolsó mondata (G,H,M,U,L,T.). 31. Hasonló, görög eredetű szóval. 34. Le-fel: férfinév. 35. Arany és alumínium. 37. Nyújtana. 39. Élni segít. 41. Szovjet repülőgéptípus. 43. Gyakori országnévvégződés. 45. Sziget a Csendes-óceánban, Japántól délkeletre. 50. Tisztítóeszköz. 54. A-val a végén: mosárláz. 56. Ilyen tárgyalás is van. 59. Új-Zéland, Botswana és Oman gépjárművei. 61. Vizinővények. 62. Lenin-grádi operaház. 65. Fűszer. 66. Vissza: Zola-regény. 68. Mozi, oroszul. 69. Sertes teszi. 70. Jelkulcs. 72. Össze-vissza tol! 74. Róman nőnemű személyneve. 76. Gésa egyenmű betűi. 77. Lantán.

Készítette: BOROS GYULA

A megfejtéseket a szerkesztőség címére kérjük, lehetőleg levelezőlapon. Beküldési határidő: december 15.

1988/18. számunk keresztrejtvényének megfejtése: Szép Galatea; A madarász; Sztambul rózsája; A koldusdiák; Karl Millöcker; Pompadour. — Köny-

vet nyert: Kiss Erzsébet — Cristuru Secuiesc; Kiss Lajos — Arad; Krizbay Erika — Cluj-Napoca.

Képes kérdező (1988/18. sz.): 1.a., 2.a. Könyvet nyert: Garda Imre — Satu Mare.

ÚJ ÉLET. 1988. november, XXXI. évf. 22/720. sz.

Kéthetenként megjelenő társadalmi-kulturális képeslap. Szerkesztőség: 4300 Tírgu Mures, Str. Primăriei 1., Telefon 26 780. Fiókszerkesztőség: 71341 București, Piața Scintei 1., Of. poștal 33. Telefon 17 60 10 és 17 60 20, 2447-es mellék. Előfizetési díj három hónapra 30 lej, fél évre 60 lej, egy évre 120 lej. Külföldi olvasóink a ROMPRESFILATELIA vállalat sajtóexport-import osztályán fizethetnek elő. Címe: București, Calea Griviței nr. 64—66 P.O.B. 12—201. Telex: 10 376.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Készült a Scintea Haza Nyomdaipari Kombinátban — București

Főszerkesztő
SÜTŐ ANDRÁS

Főszerkesztő-helyettes
TÖRÖK LÁSZLÓ

Feladós titkár
ÉLTETŐ JÓZSEF

A címlapon:

A focsani-i Egyesülési emlékmű

Gheorghe Vințilă felvétele

Tavasszal — négy fronton!

A földgömböt ma már egyre többen óriási focilabdához hasonlítják, s ez a hasonlat nem is olyan légből kapott, hiszen híven illusztrálja a labdarúgás hatalmas népszerűségét, egyetemes elterjedtségét. Az 1986-os Mundiált, a második mexikói világbajnokságot — közvetlenül vagy a tévé közvetítésével — 12,5 milliárd néző követte figyelemmel: az emberiség történetének semmilyen más eseményét nem övezte ekkora érdeklődés!

A derék angolok által feltalált játék egyre nagyobb népszerűségéhez kétségtelenül nagy mértékben járultak hozzá az európai klubcsapatok számára kiírt kupák. Az első, a Bajnoksapatok Európa Kupája, Gabriel Hanotnak, a francia L'Équipe újságírójának ötlete alapján született meg, és 1955. szeptember 4-én rajtolt a Sporting Lisszabon és a Partizan Belgrád közötti mérkőzéssel. (Az első kiírásban a kupát 1956. június 13-án a Real Madrid nyerte el.) Az UEFA Kupa (akkor még Vásárvárosok Kupája) első ízben, 1958-ban, az FC Barcelonáé lett, míg a Kupa-győztesek Európa Kupája legelőször, 1961-ben, az olasz Fiorentina vitrinjébe került. E három európai torna példája annyira „ragadós” volt, hogy 1960-tól Dél-Amerikában, 1964-től Afrikában és 1967-től Ázsiában is rendeznek hasonló kupavetélkedőt az itteni országok bajnoksapatjai számára.

E kis történelmi visszapillantást toldjuk meg azzal, hogy ide írjuk: hazánk klubcsapatjai a három európai tornán (a fővárosi Victoria Dinamo Minszk elleni visszavágóját beleértve) 377-szer mérköztek eddig: a BEK-ben 115-szor, a KEK-ben 80-szor, az UEFA Kupában pedig 182-szer. Az első számú tornában, a BEK-ben legtöbbször a Dinamo București képviselte hazánkat (1956. augusztus 25-én a török Galatasaray elleni 3:1-es győzelemmel rajtolt), és összesen 48 mérkőzést játszott, az 1983/84-es kiírásban pedig a hazai bajnokságban a Steaua és a Dinamo — de a Victoria is — a kontinentális kupák 3. fordulójába jutott. A Steaua például az Eb-ezüstérmes Szovjetunió bajnokságát, a Spartak Moszkvát búcsúztatta kettős győzelemmel s az igazán nagy csapatok magabiztosságával. Az első találkozó kényelmes 3:0-jával a tarsolyukban, Hagiék Moszkvában beállhattak volna „labdát törni” — a jegesre fagyott pálya erre talán alkalmasabb is volt —, kibekelhették volna a mérkőzést, vagy akár „tisztas” vereséggel is hazatér-

ban együtteseink közül legtöbbször az oltyán diákcsoport szerepelt: 32 kupatalálkozón játszott, s az 1982/83-as kiíráson hazai viszonylatban „ösbemutatónak” számító eredményt ért el — bekerült az elődöntőbe.

Ezen az őszön újabb csúcsteljesítménynek tapsolhattak a labdarúgás hazai barátai: az európai kupák történetében először jutott be három román együttes mindhárom torna 3. fordulójába. A Steaua és a Dinamo esetében ez már a BEK, illetve a KEK negyeddöntőjét jelenti — amire majd tavasszal kerül sor —, a Victoriának az UEFA Kupában még túl kell jutnia egy kettős akadályon a finn Turun Palloseura Turku ellenében (az első mérkőzést november 23-án, lapzárta után lejátszották, a visszavágót Turkuban december 7-én vívják Halagian tanítványai).

Európai kupacsapataink eredményei igen előkelő helyezést biztosítanak a román labdarúgás számára egy nem hivatalos táblázaton, hiszen a 3. fordulóra mindössze 5 országnak sikerült mindhárom kupában talpon maradnia (Olaszországnak 6 csapattal — ebből értelemszerűen négygel az UEFA Kupában —, az NSZK-nak 5 csapattal — hárommal az UEFA Kupában —, Romániának, Spanyolországnak és Hollandiának pedig egyaránt 3 együttesrel. S ha e nagyszerű szerepléshez — amelynek sikeres tavaszi folytatásához minden reményünk megvan — hozzászámítjuk válogatottunk meggyőző rajtját, Bulgária és Görögország ellen aratott pompás győzelmeit az 1990-es olaszországi világbajnokság selejtezőiben, akkor bizvást mondhatjuk, hogy ez az ősz a román labdarúgás erőteljes offenzívájának idénye volt, amelyre kétségek nélkül felfigyelt az egész futballvilág.

Az európai labdarúgásban kicsit is jártas, pártatlan szemlélő figyelmét nem kerülhette el az a mód, ahogy kiváltképpen a Steaua és a Dinamo — de a Victoria is — a kontinentális kupák 3. fordulójába jutott. A Steaua például az Eb-ezüstérmes Szovjetunió bajnokságát, a Spartak Moszkvát búcsúztatta kettős győzelemmel s az igazán nagy csapatok magabiztosságával. Az első találkozó kényelmes 3:0-jával a tarsolyukban, Hagiék Moszkvában beállhattak volna „labdát törni” — a jegesre fagyott pálya erre talán alkalmasabb is volt —, kibekelhették volna a mérkőzést, vagy akár „tisztas” vereséggel is hazatér-

Dorin Mateuț négy szenzációs góllal járult hozzá labdarúgásunk ősz-i nemzetközi sikeréhez

hetek volna, de nekik nemcsak a továbbjutás, hanem a „mundér becsülete” is fontos volt; bizonyítani akarták, hogy a BEK-győztes Steaua valóban európai formátumú együttes, mindenhol és minden körülmények között győzni tud. És bebizonyították.

Hasonlóképpen gondolkodtak Mircea Lucescu tanítványai is: Dundee-ben, a Tannadice Park gyepszőnyegén Mateuț remek, „igazságszolgáltató” góljával nem kisebb ellenfelet győztek le, mint az 1987. évi UEFA Kupa döntőjét. Hogy milyen erős ez a skót csapat, arról a második találkozáson saját szemünkkel is meggyőződhattunk. Rég láttunk a győzelem, a továbbjutás reményében ilyen szívósan kapaszkodó, a szoros emberfogást és a letámadást ilyen lefegyverző pontossággal alkalmazó együttest, mint a Dundee United. A Dinamo nagyon akarta a második győzelmet is nagy hírű ellenfelével szemben, s talán ez tette kissé görcsösebbé Andone és társai igyekezetét, de a kapott gól (amelynél Stelea kissé elmélázott!) és a kérdésessé vált továbbjutás sem törte le a piros-fehéreket: Mateuț — immár negyedszer ezen az őszön — sorsdöntő góllal bizonyította európai klasszisát és kivételes lövőerejét (akárcsak Szófiában, miután Cămațaru átlépte a labdát, Dundee-ben, amikor ugyancsak „Cami” átadását vágta elemi erővel a

hálóba, és a Ghencea stadionban, amikor a görög válogatott kapusát „végezte ki” egy irdatlan bombával).

A Victoria második UEFA kupabeli szereplésére láthatóan nagyobb becsvágygal készült, s a Dinamo Minszk kiütésével, a legjobb 16 közé jutással fényesen „érettsgízett”. A minszkiek elleni visszavágó ugyan nem volt szépségszínház mérkőzés, de a győztes, a továbbjutó kiléte egy pillanatig sem volt kétséges, annyira kitartóan és céltudatosan vezette támadásait Halagian gárdája. Solomon büntetőgóljára a szerencsével megszerzett egygólos előnyt ádázul védő Dinamo Minszk nem tudott válasszalni — bár a válogatott Alejnyikov, Zigmantovics és Gocmanov mindent megpróbált. Így Kulcsár idegenben lőtt góljával és a nehezen kivívott, de teljesen megérdemelt itthoni győzelmével a Victoria „megesínálta a szerencsét”. Mert a 3. fordulóra a zürichi sorsoláskor talán a 16-os mezőny leggyengébbnek tűnő együttesét kapta, amelynél Corašek minden bizonnyal jobb.

Tavasszal tehát minden valószínűség szerint négy fronton folytatódik labdarúgásunk európai offenzívája a kupákban és a vb-selejtezőkben. Reméljük, újabb hadállások meghódításával.

K. BODOR ANDRÁS